

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

Překládání odborných textů z angličtiny do češtiny
(analýza odborného textu z oblasti automobilního průmyslu)
(Diplomová práce)

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

Překládání odborných textů z angličtiny do češtiny
(analýza odborného textu z oblasti automobilního průmyslu)

Translation of technical texts from English into Czech
(analysis of a technical text from the field of automotive industry)
(Diplomová práce)

Autor: Kateřina Bachoríková

Studijní obor: anglická filologie – německá filologie

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 2. 1. 2012

Tímto bych chtěla poděkovat paní Mgr. Jitce Zehnalové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce a umožnění mi zabývat se tímto tématem. Dále bych chtěla poděkovat panu Ing. Milanu Cikrytovi z VOŠ automobilní v Zábřehu za odbornou konzultaci týkající se diagnostiky vozidel, stejně tak jako paní Jiřině Vysoké za praktickou konzultaci týkající se překladatelské sekce Škoda auto a. s.

Největší poděkování pak věnuji rodině.

SEZNAM ZKRATEK

AČOSMV	Anglicko-český odborný slovník motorových vozidel
CJ	cílový jazyk
CT	cílový text
CZ	zkratka pro odkazování k české verzi analyzovaného textu
EN	zkratka pro odkazování k anglické verzi analyzovaného textu
ESP	elektronický stabilizační systém
EU	Evropská unie
NČOSMV	Německo-český odborný slovník motorových vozidel
VJ	výchozí jazyk
VT	výchozí text
VUT	Vysoké učení technické (v Brně)
VW	Volkswagen

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	5
OBSAH	6
ÚVOD	8
1. Stylistická rovina.....	10
1.1 Rozdělení stylů z hlediska české stylistiky.....	10
1.2 Odborný styl	11
1.2.1 Klasifikace odborného stylu	12
1.2.2 „Technical translation“	13
2. Terminologie v odborných textech	14
2.1 Klasifikace slovní zásoby odborného stylu	14
2.2 Naturalizace versus internacionalizace.....	15
2.3 Faux amis, víceslovná pojmenování.....	16
2.4 Metody překladu termínů	16
2.5 Opakování, použití akronymů a zkratk v odborných textech	17
3. Syntax odborného překladu.....	19
4. Rovina textu	21
4.1 Členění textu na odstavce	21
4.2 Horizontální členění textu.....	22
4.3 Vertikální členění textu.....	22
4.4 Grafická úprava textu	23
4.5 Soudržnost textu jako celku.....	23
4.5.1 Koheze	23
4.5.2 Koherence	24
5. Pragmatický aspekt	25
5.1 Implicitnost a explicitnost textu.....	25
5.2 Interference v odborném překladu.....	26
5.3 Pragmatika a osobnost překladatele.....	27
6. Překládání odborných textů a teorie skoposu.....	29
7. Kontrola kvality vyhotovených překladů.....	31
8. Praktická analýza textu z oblasti automobilového průmyslu	33
8.1. Obecně o analyzovaném textu.....	33
8.2 Stylistická rovina	35
8.2.1 Zařazení textu z hlediska české stylistiky.....	35
8.2.2 „Scientific translation“ versus „technical translation“	36
8.3 Lexikální rovina textu.....	37

8.3.1	Slovníky pro oblast automobilového průmyslu	37
8.3.2	Nejčastější překladatelské strategie při překladu odborné slovní zásoby	38
8.3.3	Internacionalizace versus naturalizace	41
8.3.4	Automobilový průmysl a rozdíly mezi britskou a americkou angličtinou	42
8.3.5	Faux amis v odborných textech	43
8.3.6	Překlad víceslovných pojmenování	44
8.3.7	Úskalí při překladu víceznačných polotermínů a interdisciplinárních pojmů	44
8.3.8	Překladatelská řešení respektující příjemce textu	47
8.3.9	Překladatelská řešení funkčních ekvivalentů	49
8.3.10	Zohlednění pragmatického aspektu v překladatelských řešeních lexiky	50
8.3.10.1	Překlad názvu typu automobilu	50
8.3.10.2	Překládání akronymů	51
8.3.10.3	Nepřekládané akronymy	56
8.4	Syntaktická rovina textu	57
8.4.1	Užití trpného rodu	57
8.4.2	Problematika vzájemného postavení tématu a rématu	59
8.4.3	Větné prefabrikáty	60
8.4.4	Věty a souvětí	62
8.5	Analýza textové roviny	64
8.5.1	Členění textu na odstavce	64
8.5.2	Horizontální členění textu	66
8.5.3	Vertikální členění textu	67
8.5.4	Grafická úprava textu	68
8.6	Pragmatická rovina překladu	70
8.6.1	Explicitnost a implicitnost překladu	70
8.6.2	Interference mezi VT a CT	73
8.7	Analyzovaný CT z hlediska provedených korektur	76
8.7.1	Korektury prováděné překladatelským oddělením Škoda auto	79
8.8	Celkové hodnocení analyzovaného překladu	80
ZÁVĚR	.....	82
PŘÍLOHA 1	.....	84
PŘÍLOHA 2	.....	85
RESUMÉ	.....	86
BIBLIOGRAFIE	.....	88
SYNOPSIS	.....	90
ANOTACE	.....	91

ÚVOD

Automobilní průmysl je nejdůležitějším průmyslovým odvětvím v České republice. Tento obor se stal vedle výpočetní techniky oborem s největším množstvím inovací a změn. Systémy, které se v automobilech používají, se neustále vyvíjí a směřují k co největší bezpečnosti řidiče a spolujezdců, a také k co největší efektivitě provozu vzhledem k životnímu prostředí. Technologické změny v tomto průmyslovém odvětví s sebou přináší i nutnost neustálého proškolení pracovníků značkových servisů, kteří musí zajistit bezpečný provoz vozidel. Nutnost seznámit tak velkou skupinu uživatelů s novými technikami s sebou přináší i potřebu tvorby specializovaných uživatelských příruček, které musí kromě zprostředkování nových znalostí i naučit pracovníky servisů vozy diagnostikovat a opravovat.

Kromě těchto vysoce odborných příruček musí automobilky samozřejmě vytvářet nejrůznější uživatelské manuály, dílenské příručky a jinou odbornou technickou dokumentaci. Vývojem nových systémů, jako je například elektronický stabilizační systém ESP, se zabývají firmy, které své inovace následně prodávají jednotlivým automobilkám. Dokumentaci k těmto novým produktům si proto vytváří tyto specializované vývojové firmy samy, a protože sídlí v zahraničí, vzniká potřeba překladu veškerých písemných dokumentací do jednotlivých cílových jazyků. V současnosti existuje velké množství překladových materiálů sloužících k proškolení pověřených pracovníků, a je škoda, že si těchto materiálů dosud téměř nevšimla translatologická teorie, aby tuto specifickou skupinu textů podrobněji analyzovala.

Předkládaná diplomová práce se zabývá analýzou překladu odborného textu, který slouží jako příručka pro servisní pracovníky firmy Škoda auto, aby se seznámili s funkcí a opravami bezpečnostního systému ESP. Tato práce si klade za cíl na tomto příkladu textu z oblasti automobilního průmyslu analyzovat překladatelská řešení, podat jejich vysvětlení a popřípadě navrhnout vhodnější řešení, a to na všech jazykových rovinách.

V textu diplomové práce budeme odkazovat na jednotlivé jazykové varianty překladu pomocí zkratky EN pro výchozí text (VT) a CZ pro cílový text

(CT), a to vždy s uvedením odpovídající citované stránky. VT i CT tvoří přílohu diplomové práce.

Jak již bylo uvedeno, vytváří firma BOSCH zmíněné texty pro celý svět, a proto není možné s jistotou určit autora VT, stejně tak jako nám zůstává neznámý překladatel textu do CJ. Vzhledem k více posláním, které tato příručka má, je žánrové zařazení tohoto textu nejednoznačné. Úkolem textu je pomoci pracovníkům servisů Škoda auto pochopit funkci systému ESP a naučit je systém diagnostikovat a opravovat. Text je interního charakteru.

S ohledem na používané metody v této diplomové práci budeme postupovat systematicky od teoretických předpokladů uvedených v první části k následné aplikaci těchto poznatků v rámci analýzy, a to v praktické části práce. Jednotlivé zvolené příklady překladatelských řešení budou prezentovány formou přehledných tabulek a budou opatřeny slovním komentářem. Výsledky budou vyhodnocovány slovně.

Záměrem práce je celkové zhodnocení kvality překladu, a to s ohledem na konečného příjemce textu. Na jednotlivých jazykových rovinách budeme zjišťovat, jestli byla zachována původní výpověď textu stylisticky, lexikálně i pragmaticky. Zvláštní pozornost budeme potom věnovat posouzení správnosti převodu termínů z VJ do CJ. Dále chceme ukázat specifika zvoleného textu s ohledem na terminologickou přesnost přesahující i do oblasti pragmatické znalosti překladatele. Na zvoleném analyzovaném textu budeme demonstrovat potřebu jazykových kontrol překladu z různých hledisek.

1. Stylistická rovina

Každý překladatel by měl v rámci své pracovní překladatelské rutiny jakýkoliv text po jeho obdržení nejprve alespoň zčásti přečíst, aby jej správně zařadil do příslušného stylu. Pod pojmem styl si Jan Chloupek představuje „způsob cílevědomého výběru a uspořádání (organizování) jazykových prostředků, který se uplatňuje při genezi textu; v hotovém komunikátu se pak projevuje jako princip organizace jazykových jednotek, které z částí a jednotlivostí tvoří jednotu vyhovující komunikačnímu záměru autora.“¹

Stylistika se jako jazykovědná disciplína zabývá studiem stylu, analyzuje jednotlivé texty a zevšeobecňuje zákonitosti stylizace jazykových projevů. Současná stylistika se opírá o poznatky ostatních jazykovědných disciplín, bere v potaz jednotlivé jazykové plány, a to nejen jako samostatných rovin, ale i v jejich vzájemných vztazích.

1.1 Rozdělení stylů z hlediska české stylistiky

Existuje více pohledů na rozdělení stylů a v současnosti není vymezeno pouze jedno členění. Pokud se zaměřím na českou tradici rozdělení stylů, vychází pak tato z rozdělení stylů podle funkce, kterou dané sdělení má. Z toho důvodu mluvíme o takzvaných funkčních stylech. Čechová rozlišuje pět funkčních stylů:

1. Funkční styl prostředělovací
2. Funkční styl odborný
3. Funkční styl administrativní
4. Funkční styl publicistický
5. Styl umělecké literatury²

Knittlová používá následující členění na funkční styly:

1. administrativní
2. jazyk vědy a techniky
3. styl zpravodajsko-informační

---

¹ CHLOUPEK, Jan aj. *Stylistika češtiny*. Praha : Academia, 1997, s. 9.

² ČECHOVÁ, Marie aj. *Současná česká stylistika*. Praha : ISV nakladatelství, 2003, s. 162.

4. styl publicistický

5. styl umělecký³

Členění stylů není v současné době jednotně ustáleno a vymezeno, autoři odborné literatury věnující se stylistice uplatňují vlastní interpretaci a osobní přístup k této problematice.

1.2 Odborný styl

O odborném stylu se hned na počátku dá říct, že je v příkrém protikladu k ostatním funkčním stylům, zvláště pak vůči stylu uměleckému. Důvodem jsou požadavky na odborné texty, které by měly být pojmově přesné a jednoznačné, myšlenky textu by měly být výstižné a srozumitelné. Odborný text se dá většinou na první pohled poznat větším výskytem termínů, zbytek slov bývá stylisticky neutrální. Termíny se ve většině případů opakují, přičemž na tento jev není v odborném stylu pohlíženo jako na rys negativní, nýbrž pozitivní, a to vzhledem k potřebě vyjádřit obsah textu co nejpresněji. Možnost dvojí interpretace textu musí být překladatelem vyloučena. Jak uvádí Grygová je „cílem odborného textu podat přesnou, jasnou a relativně úplnou informaci.“⁴ V odborném textu se nepoužívá slov emocionálně zabarvených, stejně tak jako v tomto stylu nenacházejí své uplatnění expresivní výrazy.

Z hlediska syntaxe jsou překlady textů odborného charakteru velice hutné, souvětí jsou většinou delší a členěná. Podle Grygové se zde ale projevuje i ekonomická tendence jazyka a snaha zbavit se redundantních prvků, které nepřispívají k jasnosti sdělení.⁵ Dále je důležité dobré grafické členění textu a doplnění vysvětlujícími materiály. Grygová je toho názoru, že tabulky, grafy a podobné prostředky v textu napomáhají jeho transparentnosti a usnadňují jeho vnímání.⁶

Hlavní premisou autora a překladatele by měl být prvořadý zřetel na adresáta. „Úsilí se soustředí na výběr takových jazykových prostředků, které

---

³ KNITTLOVÁ, Dagmar aj. *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 133-134.

⁴ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 206.

⁵ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 210.

⁶ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 208.

mohou usnadnit porozumění obsahu, jenž je zcela novým sdělením opírajícím se o určité bazální znalosti [...]. Čím větší je množina adresátů, tím musí být projev stylisticky neutrálnější; nelze použít výrazy vyvolávající nežádoucí asociace, které by znesnadňovaly objektivní srozumitelnost textu.“⁷ V překladu odborného textu do češtiny bývá zvykem nezmiňovat konatele děje, ale soustředit se na samotnou hlavní myšlenku textu. Z toho důvodu se v překladech do češtiny dodržuje český úzus využití pasiva.

1.2.1 Klasifikace odborného stylu

Čechová v rámci odborného stylu rozlišuje:

1. styl vědecký (teoretický)
2. styl praktický odborný, tedy odborný styl v užším smyslu,
3. dále styl populárně naučný
4. styl učební⁸

Hošnová používá klasifikaci textů se zřetelem k předpokládanému recipientovi. Odborný styl tedy rozlišuje na:

1. texty vědecké, kde je předpokládaným příjemcem textu vědecká veřejnost
2. texty naučné, jejichž adresátem jsou lidé, kteří dosáhli vzdělání v daném oboru, jejichž pracovní činnost je zaměřena prakticky
3. texty učební, pro příjemce, kteří se snaží dosáhnout vzdělání v daném oboru
4. texty popularizační, které jsou adresovány širší veřejnosti⁹

Z uvedené klasifikace je tedy patrné, že český termín *odborný styl* je zastřešujícím termínem pro texty, které by se daly rozčlenit na texty pro odbornou vědeckou obec, pro odborníky v praxi, a pro veřejnost znalou či neznalou dané odborné problematiky.

---

⁷ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 209.

⁸ ČECHOVÁ, cit. 2, s. 177.

⁹ HOŠNOVÁ, s. 221 –citace z AUC

1.2.2 „Technical translation“

Česká tradice pohledu na odborný styl a jeho členění je poněkud jiná než pohled anglických zemí. Byrne rozlišuje mezi tzv. „scientific“ a „technical translation“.¹⁰ Byrne vidí rozdíl mezi výše uvedenými pojmy z pohledu „subject matter“. *Scientific* relates to science – knowledge ascertained by observation and experiment, critically tested, systematised and brought under general principles. *Technical* relates to technology – the application of scientific knowledge for practical purposes.¹¹

Od tohoto vymezení rozdílu se potom odvíjí i druhé dvě odlišnosti těchto pojmů, a sice „type of language“ a „purpose“. Jazyk vidí Byrne jako „simple, unambiguous, concise, and, for want of a better word, unremarkable“. Z hlediska účelu budou „technology-based texts more concrete, will contain less information in more space and will feature concepts which are easier to understand.“¹²

---

¹⁰ BYRNE, Jody. *Technical Translation : Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht : Springer, 2006, s. 7.

¹¹ BYRNE, cit. 10, s. 7-8.

¹² BYRNE, cit. 10, s. 8.

2. Terminologie v odborných textech

Lexikální rovina je základní stavební vrstvou odborného textu. Jedním z typických rysů, který odborný styl charakterizuje, je výskyt značného množství termínů. Bečka se v publikaci *Česká stylistika* vyjadřuje o termínech jako o „hlavním prostředku, kterým se dosahuje ve vědeckém vyjadřování nezbytné jednoznačnosti a přesnosti.“¹³ Hrdlička definuje termíny jako „slova nebo sousloví, která přesně označují předměty nebo jevy v určité oblasti.“¹⁴ Podle Peprníka musí termín splňovat následující požadavky: „the term should have a precise meaning, be unambiguous within its field, be stable, and be suitable for making derivatives and compounds from it.“¹⁵

2.1 Klasifikace slovní zásoby odborného stylu

Podle Knittlové se dá slovní zásoba odborného stylu rozčlenit na kategorie:

1. termínů, které nejsou emocionální, jsou jednoznačné, mají úzký význam a omezené pole použití¹⁶
2. polotermínů, což jsou slova, která se vyskytují v celé řadě významů, jsou společná pro celou řadu vědeckých disciplín a pro výklad jsou nutná (např. feature, to operate, to modify...)
3. slova běžné slovní zásoby¹⁷

Ptáčnicková ve své stati *Ekvivalence v odborném překladu* připomíná nutnost znalosti tří vrstev slovní zásoby:

- obecné slovní zásoby,
- obvyklé slovní zásoby
- a odborné slovní zásoby.¹⁸

---

¹³ BEČKA, Josef. *Česká stylistika*. Praha : Academia, 1992, s. 73.

¹⁴ HRDLIČKA, Milan. Odborný text a jeho translace. In GROMOVÁ, E. (ed.). *Antologie teorie odborného překladu (výběr prací českých a slovenských autorů)*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, s. 69.

¹⁵ PEPRNÍK, Jaroslav. *English Lexicology*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2006, s. 73.

¹⁶ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 163.

¹⁷ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 168.

„Odbornou slovní zásobu tvoří vysoce specializovaná skupina jazykových prostředků, jejichž význam je možné si osvojit na základě specializované přípravy. Pro překladatele to znamená, že si musí osvojit specifickou problematiku příslušného oboru, tedy musí disponovat zmíněnou odbornou kompetencí.“¹⁹ Do obecné slovní zásoby patří slova jako např. kolo nebo brzda, která jsou známá skutečně všem mluvčím cílového jazyka. Za slovo obvyklé slovní zásoby bychom mohli považovat už i např. akronym ESP, který je tématem analyzovaného článku. Tento elektronický stabilizační systém určitě není známý všem, ale pro veřejnost zajímavější se o automobily je pojmem běžným.

Jev, kdy slova z odborné slovní zásoby plynule přechází s rozvojem nových technologií do obvyklé či dokonce až do obecné slovní zásoby nazývá Ptáčnicková „lexikální banalizací“²⁰, Holubová tuto skutečnost pojmenovává „determinologizací.“²¹ Nejčastěji se tento jev dá vysledovat u technických oborů, jako jsou výpočetní a sdělovací technika, elektronika a také motorismus. Slova se stávají známými laikům např. pomocí reklamy a populárně naučných časopisů. Ptáčnicková je toho názoru, že jazykové procesy spojené s lexikální banalizací probíhají v současné době tak rychle, že je někdy obtížné určit, kde se nachází hranice mezi rovinou obecného a odborného jazyka.²²

2.2 Naturalizace versus internacionalizace

Při překladu cizojazyčného odborného textu může dojít ke dvěma situacím. Překladatelské řešení, které nazýváme naturalizace, je proces, při kterém jsou cizí prvky VT nahrazeny domácími jednotkami. Dochází tak k lepšímu porozumění textu cílovým čtenářem.

---

¹⁸ PTÁČNÍKOVÁ, Vlastimila. Ekvivalence v odborném překladu. In HRALA, M. (ed.). *Český překlad II (1945 – 2004)*. 1. vyd. Praha : FF UK, 2005, s. 337.

¹⁹ PTÁČNÍKOVÁ, cit. 18, s. 337.

²⁰ PTÁČNÍKOVÁ, cit. 18, s. 337.

²¹ HOLUBOVÁ, Václava. K pojetí determinologizace. In ŽEMLIČKA, M. (ed). *Termina 2000. Sborník příspěvků z II. konference 1996 a III. konference 2000*. 1. vyd. Praha : Galén, 2001, s. 157.

²² PTÁČNÍKOVÁ, cit. 18, s. 337.

Obráceným překladatelským řešením, ke kterému dochází pod vlivem VT, je převod takzvaných internacionalismů.²³ Výhodou ponechání mezinárodních termínů je především jejich snadnější zpětný překlad z CJ do VJ a tím ulehčení komunikace odborníků v mezinárodním jazykovém kontextu. V odborných textech někdy internacionalizace souvisí se snahou o vyšší odbornost a prestiž textu.

2.3 Faux amis, víceslovná pojmenování

Podle Knittlové jsou internacionalismy na jedné straně výhodně, na druhé straně ale varuje před mechanickým převáděním, neboť může vést k faux amis.²⁴ Některá slova vypadají v CJ a VJ podobně a vyvolávají stejné překladové asociace, je na překladateli aby taková slova rozeznal a přeložil v jejich správném ekvivalentu v CJ.

Typickým znakem angličtiny je snadné řetězení slov. Knittlová poukazuje na skutečnost, že v angličtině nejsou přesné hranice mezi jednotlivými druhy slov, ani mezi slovem, slovním spojením a větou. To umožňuje angličtině vytvářet pojmenovávací struktury, které nejsou v češtině jako syntetickém flektivním jazyce možné.²⁵ Při překladu do CJ musí být volena metoda „postupného zpřesňování“, neurčitost a nejednoznačnost lze podle Knittlové eliminovat pouze na základě znalosti mimojazykové reality, kontextu.²⁶

2.4 Metody překladu termínů

Při překladu terminologie odborného textu může dojít k několika situacím. Knittlová uvádí, že mezi překladovými protějšky můžeme rozlišovat tři typy případů:

1. protějšky či ekvivalenty jsou úplné či absolutní

---

²³ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 164.

²⁴ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 164.

²⁵ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 164-165.

²⁶ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 165.

Jedná se většinou o pojmenování s jednoznačným denotačním významem, případně se jedná o slova s více možnými protějšky, která jsou monosémantizována kontextem.²⁷ Nejčastějším překladatelským řešením je prosté dosazování jednoho slova za slovo jiné, volí se metoda substituce

2. protějšky jsou nulové

K řešení neexistence úplného či částečného protějšku je třeba použít nejrůznějších postupů.²⁸

3. protějšky částečné

Těchto protějšků je nejvíc.²⁹ Překladatel musí na základě částečné shody najít vhodný ekvivalent, jednou z možností je nalezení přibližného termínu v CJ, přičemž nesmí dojít ke zkreslení původní informace, která by vedla k možné dvojí interpretaci převedené informace.

Problematikou tzv. bezekvivalentní slovní zásoby se zabýval Hrdlička a navrhuje následující metody:

1. transliterace, která spočívá v převzetí cizojazyčného výrazu

2. kalkování, jež spočívá v doslovném překladu morfémů původní lexikální jednotky

3. volba opisného (vysvětlujícího) překladu, přičemž se jedná o vysvětlení ve formě sousloví nebo věty, které odhalí její podstatné rysy

4. překlad přibližný, jehož podstatou je hledání podobného domácího protějšku

5. vytvoření domácího výrazu (termínu), přičemž tvorba neologismů vyžaduje velkou dávku jazykového citu a zkušeností. Tento postup se příliš nedoporučuje.³⁰

2.5 Opakování, použití akronymů a zkratk v odborných textech

Jedním ze znaků odborného stylu je opakování stejných slov a termínů. Na toto opakování není pohlíženo jako na negativní jev, jako by tomu mohlo být např. ve stylu uměleckém, ale jako na pozitivní prvek, kterým autor odkazuje na již zmiňované informace v textu, a který slouží k upevnění a

---

²⁷ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 39-40.

²⁸ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 39.

²⁹ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 39

³⁰ HRDLIČKA. Nad překladem tzv. bezekvivalentní slovní zásoby. str. 74-75

osvojení si nové terminologie čtenářem. Zároveň se tímto opakováním autor VT ujišťuje, že příjemce CT se bude v kterékoliv pasáži v termínech orientovat a nebude je muset nikde zpětně dohledávat. Překladatel taktéž přebírá opakování odborné terminologie s jejím specifickým významem a nesnaží se dosazovat žádná slova podobného významu, která by mohla vést ke zkreslení informace.

V odborných textech se velice často setkáváme s akronymy a se zkratkami. Newmark upozorňuje, že „acronyms are frequently created within special topics and designate products, appliances and processes, depending on their degree of importance; in translation, there is either a standard equivalent term or, if it does not yet exist, a descriptive term.“³¹ Čihulka vyzdvihuje skutečnost, že zkratka je výstižná, dobře se pamatuje a je praktická zejména v textu pod grafy či obrázky, kde oceňujeme úsporu místa.³² Nejčastěji bývají akronym či zkratka vysvětleny při svém prvním výskytu v textu, v dalším svém použití se již obvykle nevysvětlují.

Z článku Čihulky vyplývá, že zkratky pronikají do povědomí čtenářů a stávají se postupně „obecným majetkem povědomí určitých skupin lidí, kteří je a/ vymysleli, b/ s nimi pracují nebo c/ se o nich dozvídají jaksí mimochodem, třeba z novin, televize nebo radia, aniž by k nim a priori měli nějaký profesní vztah.“³³ Překladatelé spadají do druhé výše uvedené skupiny, neboť jsou uživateli těchto zkratk.

Problém s akronymy a zkratkami pro překladatele nastává v případě, že se v odborném textu vyskytují bez vysvětlení, neboť se již předpokládá, že jsou odborníkům známy z nejrůznější cizojazyčné odborné literatury, kongresů apod. Vzhledem ke skutečnosti, že např. akronymy nejsou ve svém aktuálním stavu zaznamenány ve slovnících, je nejčastějším řešením konzultace se zadavatelem překladu.

---

³¹ NEWMARK, Peter. A Textbook of Translation. New York : Prentice Hall International, 1988, s. 148.

³² ČIHULKA, s. 38.

³³ ČIHULKA, s. 38.

3. Syntax odborného překladu

Syntax překladu odborných textů naučného charakteru je značně chudá. Podle Knittlové jsou věty poměrně uzavřené celky s logickou pevnou kostrou, s koncentrovanou skladbou, která je do značné míry stereotypní. Podoba vět (zejména anglického vědeckého stylu) se schematizuje. Odpadá jiný než objektivní pořádek slov, nepoužívá se neobvyklých nebo expresivních konstrukcí.³⁴

Odborné texty v češtině vyžadují přísnou objektivitu a jednoznačnost. Těchto prvků lze dosáhnout převážně využitím neosobních konstrukcí a pasiva. Dosáhneme tak potlačení autorovy osobnosti a soustředíme čtenářovu pozornost na popisované jevy a skutečnosti. Knittlová uvádí, že „výhodou pasiva je, že nemusí specifikovat konatele.“ Pasivum se pak používá v těch místech překladu, kdy chceme, aby „implikovalo neurčitého všeobecného konatele“ nebo „autora, popřípadě jinou osobu, která se jako nepodstatná informace neuvádí“.³⁵ Verbální konstrukce anglického VT se pak překládají do CT buď opět trpným rodem, nebo takzvanou reflexivní podobou pasiva, tedy použitím pasiva se zvratným zájmenem „se“.

Pro vyjádření technických skutečností a myšlenek, považuje Herbert za základní rys formuli IT IS + ADJ + TO + INF. Tento model lze dosazovat nejrůznějšími formulami, které mají funkci jakýchsi výhodných větných prefabrikátů. Další neosobní strukturou je např. IT (IS) + ADJ/Vpp + THAT. Neosobní věty uvedeného typu přinášejí minimální sémantickou informaci a slouží jako uvedení věty, která obsahuje hlavní myšlenku.³⁶ V češtině někdy bývají formulace tohoto typu vypouštěny právě pro svou minimální informaci pro čtenáře CT.

Knittlová uvádí, že v neosobních větách se často vyskytují modální slovesa, která částečně ztrácí svůj lexikální význam. Větné konstrukce s modálními slovesy pak spíše pomáhají vyjádřit hypotetický děj, oslabit

---

³⁴ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 149.

³⁵ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 151.

³⁶ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 153.

obecnou platnost výroku.³⁷ Tento jev je vzhledem k upřednostňování objektivního charakteru odborného překladu hodnocen kladně.

Jednou z nejčastějších struktur technické angličtiny jsou podle Knittlové kauzativní vazby, jako např. MAKE + N + ADJ. Při překladu do češtiny je třeba volit volného opisu nebo tuto větnou konstrukci převést do podoby vedlejší věty.³⁸

Co se týče logického uspořádání vět, využívá se převážně spojek, které vyjadřují vztahy mezi jednotlivými větami a které tak umožňují čtenáři lepší orientaci ve smyslu textu. Vkládání spojek mezi věty pro ujasnění větných závislostí a vztahů přispívá k větší kohezi a s ní související koherenci textu.

U odborného překladu nemůžeme opomenout ani větnou skladbu. Z povahy českého odborného stylu vyplývá, že musí odpovídat logickému principu stavby věty, takzvanému objektivnímu slovosledu, ve kterém se réma umísťuje na konec výpovědi, aby se tak mohlo stát tématem pro výpověď následující věty. Knittlová vyzdvihuje jako jednu z hlavních myšlenek skutečnost „objevit v originále réma a v češtině ho postavit na patřičné místo do závěrové části výpovědi“.³⁹

Knittlová dále uvádí, že z mezivětných vztahů převládá vyjadřování průvodních okolností k základnímu ději. Jedním z nejobvyklejších způsobů, jak ukázat vzájemnou větnou závislost, je použití podmínkového vztahu vět. Dalšími hojně se vyskytujícími vztahy jsou časový, výsledkový a příčinný.⁴⁰

---

³⁷ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 154.

³⁸ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 155.

³⁹ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 156.

⁴⁰ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 158-159.

4. Rovina textu

Pro správné pochopení jak terminologie, tak celkového smyslu textu samotná analýza věty nebo souvětí nestačí. V odborném textu nelze větu analyzovat samostatně - je třeba vzít v úvahu hierarchicky vyšší útvar, ve kterém se věta realizuje. Za textově vyšší jednotku, ve které se odráží smysl přinejmenším dvou a více vět, které spolu tvoří logický celek, se považuje odstavec.

4.1 Členění textu na odstavce

Pro překlad věty se většinou překladatel neobejde pouze s jednou větou, ale vrací se k větám předchozím, stejně tak jako bere v potaz obsah a výstavbu vět následujících, aby tak byl schopen správně převést smysl vyššího větného celku. Píša je zastáncem názoru, že nejlepší překladový proces existuje na úrovni odstavce. Odstavec totiž podle něj představuje relativně samostatnou obsahovou kategorii textu.⁴¹ Dalo by se jinými slovy říci, že odstavce jsou celky, které spolu obsahově souvisejí, a jejichž textová kompaktnost je dána tematickou pospolitostí.

Daneš vyzdvihuje důležitost členění textu na odstavce, když zmiňuje, že toto členění je potřebné proto, aby čtenář mohl bez velké námahy a nejistoty sledovat myšlenkový postup (především rozvíjení tématu).⁴² Logická ucelenost a přehlednost daná odstavci je v rámci odborného textu jedním z klíčových faktorů pro výsledné celkové pochopení textu.

Pokud srovnáme anglickou a českou normu psaní odstavců, napoví nám o české tradici již slovtvorba výrazu odstavec, která vychází ze slova odstavit, v tomto případě od okraje řádku. Anglická norma nevyžaduje odsazení, zato trvá na vynechání jednoho řádku mezi odstavci.

---

⁴¹ PÍŠA, 1977, s. 179

⁴² ČMEJRKOVÁ, Světle aj. *Jak napsat odborný text*. Praha : LEDA, 1999, s. 162-163.

4.2 Horizontální členění textu

Odstavce lze z pohledu výstavby textu považovat za základní jednotku hierarchicky výše postaveného členění, a sice tvoří podsystém takzvaného horizontálního členění textu. Krčmová pod tímto pojmem rozumí „lineární členění na začátek, střední a závěrečnou část, v psaném textu i členění na kapitoly, odstavce.“⁴³ Světlá tento výčet ještě doplňuje o „úvod“.⁴⁴

4.3 Vertikální členění textu

Kromě horizontálního členění textu rozlišujeme z hlediska formální stránky členění odborných textů i takzvané vertikální členění textu, které Krčmová definuje jako „členění odrážející hierarchii jednotlivých informací a vazby mezi nimi na ploše celého textu.“⁴⁵ Pod tímto členěním si můžeme představit například poznámkový aparát, tedy poznámky pod čarou nebo koncové poznámky, jednotlivé citace, které se objevují v textech vědeckého charakteru, bibliografické citace atd. Z výše zmíněných prvků se neobjevuje v analyzovaném textu ani jeden, a to proto, že text není dostatečně teoreticky vědecký, ale je zaměřen na aplikaci poznatků v praxi, nepovažují tedy za relevantní se o těchto odkazech zmiňovat. Zaměřím se na prvky, které se v analyzovaném textu vyskytují, a sice na příklady a ilustrace.

Světlá o příkladech uvádí, že „většinou ilustrují nebo blíže vysvětlují nějaké tvrzení.“⁴⁶ Ještě častější je ale použití ilustrací, schémat, obrázků, grafů a jiných vizuálních prvků, které napomáhají pochopení textu. Světlá o tomto píše: „Obsahuje-li jich text více, měly by být číslovány (např. *Obr. 1, Tab. 1*). Pokud jsou umístěny průběžně v textu, měly by být s textem provázány odkazy (např. *viz obr. 1 – Jak ukazuje tab. 3 [...]*). Každá ilustrace by měla mít vlastní popisek (legendu), například: *Tab. 1 – Výdaje za r. 1990 [...]*“⁴⁷

---

⁴³ ČECHOVÁ, cit. 2, s. 75.

⁴⁴ SVĚTLÁ, 1995, s. 71

⁴⁵ ČECHOVÁ, cit. 2, s. 77.

⁴⁶ ČMEJRKOVÁ, cit. 42, s. 232.

⁴⁷ ČMEJRKOVÁ, cit. 42, s. 233.

4.4 Grafická úprava textu

Výše uvedené tři typy členění textu lze ještě umocnit konečnou grafickou úpravou. K přehlednosti textu na první pohled přispívá členění do kapitol a nejrůznějších souvisejících podkapitol, obsah uvedený na začátku překladu usnadňuje orientaci v celkovém konceptu překladu. „Různé typy grafického členění se využívají spíše u textů delších. U kratších textů se grafické členění uplatňuje v menší míře, zejména tam, kde je text prokládán množstvím příkladů, tištěných většinou odlišným písmem [...]“⁴⁸

Text lze graficky zvýraznit mnoha způsoby – můžeme například použít různé velikosti písma. Pokud chceme graficky upozornit na zásadní informaci, tedy z hlediska obsahu na informaci s vysokou výpovědní hodnotou, můžeme použít různé typy písma, a to například petit, kurzívu, prostrkané písmo, kapitálky atd.

4.5 Soudržnost textu jako celku

K pochopení obsahu výpovědi textu je potřeba, aby jak autor článku, tak i překladatel dodržovali pravidla pro celkovou soudržnost textu. Toto vnější i vnitřní sepětí textu je z lingvistického hlediska nazýváno koherencí a kohezí. V následujících podkapitolách vysvětlím vzájemné vztahy obou textových konstrukcí a jejich specifikum v rámci odborného stylu.

4.5.1 Koheze

Jedním z prvků, které napomáhají porozumění textu je koheze. V článku *Anglický odborný text* se o ní píše jako o soudržnosti textu, propojení významů. Prostředky koheze se uplatňují uvnitř věty i na vzdálenost. Jde o sémantický, nikoli strukturní vztah, o návaznost v textu.⁴⁹ Tárníková ve svém skriptu popisuje kohezi jako „a property of the text primarily associated with the *surface structure* of the text“, to znamená, že tyto vnější signály vedou

---

⁴⁸ ČMEJRKOVÁ, cit. 42, s. 236.

⁴⁹ REJTHAROVÁ – OXON, 1984. s. 59.

čtenáře textem a napomáhají mu tak k lepší orientaci a pochopení textu.⁵⁰ Tento jev je nejdůležitější v pasážích, kde by mohlo docházet k nejednotnému výkladu výpovědi, a tudíž k dvojznačnosti smyslu obsahu, která je pro odborný text nepřijatelná. Prostředky, kterými je vyjádřena koheze v textu jsou např. odkazování, využití morfologické kategorie času, slovesného způsobu, opakování, interpunkčních znamének atd. V ideálním případě podporuje koheze i tak zvanou koherenci textu.

4.5.2 Koherence

Překladaťel by měl mít neustále na paměti, že mnohem důležitější než vizuální textové a grafické signály, je logická soudržnost textu. Tárnýíková o koherenci uvádí, že je to „primarily the feature of an *underlying structure* of the text and is usually characterised as the underlying logical/semantic connectedness of the text units“.⁵¹ Logická ucelenost textu je pro příjemce překladu odborného textu primární, již při prvním přečtení musí čtenář chápat, jaký je obsah textu, provázanost a myšlenková soudržnost, popřípadě návaznost jednotlivých kapitol. Čtenáři musí být na první pohled jasné, co má od tohoto článku očekávat, a to na základě jeho vlastních zkušeností s textem podobného typu. U analyzované školící příručky tedy může být očekávání čtenáře následující: úvod do problematiky, seznámení se systémem ESP a diagnostikou možných závad, stejně tak jako závěrečné přezkoušení získaných znalostí.

---

⁵⁰ TÁRNYIKOVÁ, Jarmila. *From Text to Texture*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, s. 30.

⁵¹ TÁRNYIKOVÁ, cit. 50, s 55.

5. Pragmatický aspekt

Správnost překladu z pragmatického hlediska je velice důležitá pro obsahově korektní pochopení textu čtenářem. Překlad by měl být vždy adekvátně převeden po stránce pragmatické, tedy jak uvádí Sládková „měl by vyvolat stejnou reakci u adresáta přeloženého textu, jako byla reakce adresáta textu originálního.“⁵² Cílem překladatele tedy není doslovné bezmyšlenkovité překládání každého slova a slovního spojení, nýbrž „vyjádření smyslu textu jazyka výchozího vyjadřovacími prostředky jazyka cílového.“⁵³ Překladatel tedy přihlíží k odlišným jazykovým i mimojazykovým zkušenostem příjemců VJ a CJ a volí adekvátní překladatelská řešení, aby zpřístupnil a přiblížil skutečnosti a zkušenosti jazykového společenství VJ adresátům v CJ.⁵⁴ Podle Knittlové pragmaticky adekvátní překlad uchovává pragmatiku tím, že nevytváří nový text v CJ prostě sémantickou substitucí, ale *pragmatickou rekonstrukcí*.⁵⁵ Překladatel přitom zohledňuje historické souvislosti, kulturu či způsob života čtenářů CJ.

5.1 Implicitnost a explicitnost textu

V odborném textu se velmi často setkáváme se dvěma přístupy překladatelských řešení, jak najít co nejpřijatelnější vyjádření informace VJ v CJ. Prvním způsobem je přidávání informací, kterým se zvýší míra takzvané *explicitnosti* textu. Podle Knittlové dochází „k používání explikativního řešení tam, kde by sdělení bylo našim čtenářům nesrozumitelné.“⁵⁶ Překladatelé častěji pro dosažení větší jasnosti CT raději informaci přidají, než by kvůli větší jednoduchosti něco vynechali.⁵⁷

Na druhou stranu dochází v odborném textu k vypouštění informací, které by čtenář CJ považoval za redundantní.⁵⁸ Některé informace jsou

---

⁵² SLÁDKOVÁ, Miroslava. Nadvětné útvary a překlad. s. 358.

⁵³ SLÁDKOVÁ, Miroslava. Pragmatické aspekty překladu. s. 185.

⁵⁴ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 92.

⁵⁵ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 11.

⁵⁶ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 92.

⁵⁷ KNITTLOVÁ, Dagmar. K pragmatickému aspektu překladu. s. 61

⁵⁸ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 92.

v odborných textech vysvětleny tak důkladně, že by to u odborníků daného oboru mohlo působit zbytečně. Překladatel zhodnotí, je-li informace pro CT opravdu nerelevantní, a danou pasáž textu vynechá. Překladatel přitom bere v potaz takzvané „presupozice příjemců“, což jsou podle Jettmarové znalosti věcné, jazykové a sociální, které překladatel u příjemců CT předpokládá.⁵⁹ Toto překladatelské řešení může být použito pouze v případě, že je u CT zachovaná dostatečná míra *implicitnosti*, což znamená, že výsledný text má i po vypuštění redundantní informace dostatečně odbornou výpovědní hodnotu.

V závislosti na délce textu jako celku je nutno častější tendenci k explicitnosti citlivě vyvažovat kompenzací nadbytečných informací v jiných pasážích textu, které jsou čtenáři známy z kontextu, aby tak rámcově zůstala zachována celková délka překladu.

5.2 Interference v odborném překladu

Knittlová uvádí i další prvek pragmatického aspektu, kterým je „respektování společenské konvence příslušného jazykového společenství.“⁶⁰ Při překladu textu z VJ je překladatel, ač si to mnohdy neuvědomuje, ovlivňován územ právě toho jazyka, ze kterého překládá. Hovoříme pak o takzvané *jazykové interferenci*.

V angličtině se u odborných textů informativního charakteru velice často používá 2. osoba jednotného/množného čísla *you* a sloveso. Dochází tak k navázání kontaktu autora textu s cílovým čtenářem. V češtině není toto vyjadřování obvyklé a využívá se většinou neosobních vazeb či trpného rodu, aby byl zachován dostatečný odstup ke čtenáři CT.

V současné překladatelské praxi se ale můžeme setkat i s texty, které jsou natolik ovlivněny VJ, že přebírají úzus a tendence i v CJ. Vzhledem k množství odborných materiálů v angličtině, se podle mého názoru bude patrně v příštích desetiletích snaha udržet český úzus ustupovat ve prospěch anglosaské a americké tradice.

---

⁵⁹ JETTMAROVÁ, Zuzana. Volba strategie a rozhodování na základě teorie skoposu : komplexní kritéria překladatelské analýzy textu. In HRDLIČKA, M. (ed). *Devětkrát o překladu*. 1. vyd. Praha : JTP – Jednota tlumočnicků a překladatelů, 1995, s. 29.

⁶⁰ KNITTOVÁ, Dagmar. K pragmatickému aspektu překladu. s. 61

5.3 Pragmatika a osobnost překladatele

Každý překlad nese stopy toho, kdo jej překládal. Samotný příjemce textu pak i z nepatrných detailů dokáže poznat, jaký přístup při hledání optimálních řešení překladatel volil, případně jakou znalostí oboru překladatel disponuje. U jednotlivých překladatelských osobností se liší jejich schopnosti zapojit do překladu znalost reálií, kultury či historických souvislostí, a v neposlední řadě pak faktické znalosti oboru.

V praxi se můžeme setkat se dvěma typy překladatelů, tak jak je označuje ve své stati Žváček. Tento lingvista rozlišuje mezi *překladaelem - nespecialistou* a *překladaelem - specialistou*⁶¹.

Překladatel - nespecialista podle Žváčka překládá „obezřetně větu za větou“, snaží se za každou cenu držet originálu a vyhotovuje tedy velice přesný, až téměř doslovný překlad. Tento typ překladatele se úzkostně drží své výchozí předlohy, ponechává složitá souvětí v původním tvaru, snaží se o maximální zachování jazykové struktury textu. Překladatel jako by počítal s tím, že maximálně možným zachováním jazykové struktury textu předá nezkráceně i věcnou problematiku.⁶²

Překladatel - specialista naproti tomu překládá volněji, v textu lze nalézt jazykové úpravy, a to zejména syntaktické povahy. Tento typ překladatele dává „přednost syntaktické rozčleněnosti před syntaktickou kompaktností“, místy explicitně dovysvětluje překlad, aby tak zajistil čtenáři srozumitelnost.⁶³ Pro *překladaele - specialistu* je jistě snazší na základě znalosti pragmatického aspektu a pozadí daného oboru zhodnotit, kterou informaci může v překládaném textu považovat za nadbytečnou a může ji tedy vynechat, aniž by tím zkrátil výslednou podobu textu.

Osobnost překladatele ovlivňuje i rozdílný překladatelský přístup k CT. Žváček je toho názoru, že pro *překladaele - nespecialistu* je základní překladovou jednotkou věta, a to i věta složitá. Pro *překladaele - specialistu*

---

⁶¹ ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I : odborný překlad*. Olomouc : Univerzita Palackého, 1995, s. 20.

⁶² ŽVÁČEK, cit. 61.

⁶³ ŽVÁČEK, cit. 61.

je pak základní překladovou jednotkou větší tematický celek, např. odstavec.⁶⁴ Pokud tuto teorii zevšeobecníme, *překladatel – nespecialista* přistupuje k textu z pohledu mikropřístupu, tj. od nižších jazykových plánů. *Překladatel – specialista* přistupuje k textu metodou takzvaného makropřístupu, který je z pohledu Knittlové pro překlad lepší a doporučeníhodný.⁶⁵

Otázkou u obou přístupů zůstává, jak je co nejvíce využít ve prospěch čtenáře. Většinou totiž texty k překladu dostávají *překladatelé - nespecialisté*, kteří mají sice lingvistické vzdělání, ale nemají potřebnou znalost oboru. Z tohoto důvodu by měl vždy překladatel získat takzvaný terminologický glosář, tedy vícejazyčný seznam nejčastěji používaných termínů, který mu pomůže při výběru správné terminologie, stejně tak by měl získat od zadavatele překladu kontakt na osobu, se kterou bude moct text konzultovat. Ideálním případem je pak situace, kdy je překladatel interním či externím zaměstnancem dané firmy zabývající se jedním specializovaným oborem, při svém zapracování byl kvalitně zaškolen lidmi, kteří jsou znalci svého oboru, a na které se může případně obrátit s technickými dotazy. Překladatel by měl být ve své překladatelské praxi průběžně proškolen a seznamován s nejnovějšími trendy daného oboru.

Zároveň bych k tomuto problému *překladatelů - specialistů* a *překladatelů - nespecialistů* chtěla zmínit, že obecné předpoklady pro kvalitní překladatelství na rovině odborného textu formuloval již v roce 1984 Baloun a dá se říci, že jeho požadavky zůstávají aktuální i do dnešních dnů. Nezbytným zázemím pro překladatele odborných textů jsou didaktika odborného překladu v rámci studia na univerzitách, dále pak „nutnost vypracování objektivnějších měřítek hodnocení odborného překladu včetně zpracování typologie chyb“, tedy situace, kdy translátologická disciplína odborného překladu spolupracuje s kritikou překladu.⁶⁶ Jako poslední bych jmenovala zkvalitnění rozvoje specializovaných slovníků, zvětšení jejich rozsahu a aktualizaci.

---

⁶⁴ ŽVÁČEK, cit. 61.

⁶⁵ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 6.

⁶⁶ BALOUN, Jaroslav. 1986. s. 368 – opravit citaci podle nové normy!

6. Překládání odborných textů a teorie skoposu

S nárůstem poptávky po překladech textů odborného charakteru se zvyšují i nároky na kvalitu vyhotovených překladů. Teorie skoposu vznikla v Německu v 80. letech 20. století, kde je spjata se jmény lingvistů Katharina Reiss a Hans J. Vermeer. Jejich teorie byla dále rozvinuta lingvistkou Christiane Nord, která tuto teorii s přístupem funkční ekvivalence obohatila o přístup, který vychází z textové a aplikované lingvistiky.

Samotný termín skopos pochází z řečtiny a podle Nordové je s tímto termínem spjata stěžejní myšlenka, která je vyjádřena v následující definici: „the prime principle determining any translation process is the purpose (Skopos) of the overall translation action.“⁶⁷ Termín skopos se tedy váže k účelu textu, a to především ke srozumitelnosti a pochopitelnosti vůči cílovému čtenáři, kterému je výsledný CT určen. Překlad v cílovém jazyce by měl být podle Nord „meaningful to target-culture receivers“.⁶⁸ Nebo jak uvádí Jettmarová z Ústavu translatologie FF UK v Praze, skopos je cíl, účel, který má překlad plnit. Je to účinek, který má u příjemce překladu vyvolat.⁶⁹ Překladatel by tedy měl získat informaci, k čemu má text sloužit, jaká cílová skupina jej bude číst. Jedním z důvodů je volba správného překladatelského přístupu k textu a zvolení správné strategie překladu, aby se jazyk a myšlenková obsahová podstata překladu co nejvíc přiblížily požadavkům cílového čtenáře.

Nord navrhuje přistupovat k překládání podle „looping model“.⁷⁰ Jednotlivými kroky jsou:

1. Analýza skoposu (účelu) CT.
2. Analýza výchozího textu, která se skládá ze dvou částí, a sice z krátké a rychlé analýzy, při které překladatel zjistí, jestli zadání koresponduje s VT; a následné detailní analýzy se zohledněním skoposu

---

⁶⁷ NORD, Christiane. *Translating as Purposeful Activity*. Cornwall : T. J. International, 1997, s. 27.

⁶⁸ NORD, cit. 67, s. 32.

⁶⁹ JETTMAROVÁ, cit. 59, s. 26.

⁷⁰ NORD, Christiane. *Text Analysis in Translation : Theory, Methodology and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Amsterdam : Rodopi, 2005, s. 34.

3. Třetí krok představuje volbu jazykových prostředků na základě jejich funkce v CT.

4. Vytvoření CT.⁷¹

Nordová přitom zdůrazňuje, že „translation is not a linear, progressive process leading from a starting point S (=ST) to a target point T (=TT), but a circular, basically recursive process comprising an indefinite number of feedback loops, in which it is possible and even advisable to return to earlier stages of the analysis.“⁷²

V současné době je jedním z nejdůležitějších článků komunikačního schématu překladu tzv. „zadavatel/odesílatel neboli iniciátor překladu“.⁷³ Funkci iniciátora překladu zdůrazňuje a blíže specifikuje J. Sager. Jettmarová uvádí, že překladatel pak není ničím jiným než zprostředkovatelem komunikace, kterou si za určitým cílem objednal iniciátor. Působením tohoto iniciátora pak může docházet k menším nebo zásadním změnám v překladu tak, aby byl splněn jeho záměr, tedy cíl, pro který byl překlad pořízen.⁷⁴ Zadavatel tak může být jak autor původního textu, který má určitou představu, jak by měl být jeho text přeložen, tak se může jednat o samotného příjemce překladu, který má od přeloženého textu očekávání, které je třeba splnit. Překladatel musí vyhotovit překlad přesně podle požadavků zadavatele.

---

⁷¹ NORD, cit. 70, s. 37-38.

⁷² NORD, cit. 70, s. 34.

⁷³ JETTMAROVÁ, cit. 59, s. 25.

⁷⁴ JETTMAROVÁ, cit. 59, s. 25-26.

7. Kontrola kvality vyhotovených překladů

Překladatel, kterému záleží na tom, aby odevzdal profesionálně provedený překlad, se nespokojí s první verzí, kterou vyhotoví, nýbrž s tímto textem ještě dále pracuje a zhotovuje korektury CT. Slovo korektura definuje Zelenka jako „oprava nebo úprava zdrojového nebo cílového textu po jeho faktické, gramatické nebo stylistické stránce.“⁷⁵ Jedná se o revizi překladu, při které se porovnává VT s vyhotovenou překladovou verzí CT. V případě nesrovnalostí jsou provedeny potřebné úpravy překladu.

Existuje celá řada typů výstupních kontrol kvality, které jsou využívány v překladatelské praxi. Samotný překladatel by měl v první řadě využívat funkce svého počítačového editoru, a sice funkci s názvem „*grammar-checker*“, který má za úkol odhalovat chyby gramatické (ve značně širokém pojmu slova gramatický), popř. má provést i jejich diagnózu (stanovit typ chyby), nikoli ji ovšem opravit.⁷⁶ *Spelling-checker*, pak usnadní překladateli nalézt chybná (neexistující) slova nebo slova, která nejsou napsána ve správném tvaru.⁷⁷ Počítačový editor dokáže přijít na velké množství chyb, i když ještě není schopen upozornit na všechny chyby.

Zelenka rozlišuje několik typů korektur. Při „*základní jazykové korektuře*“ se hodnotí celková kvalita překladu, gramatická správnost, úplnost a grafická úprava, stejně tak jako jsou odstraněny drobné chyby nebo překlepy. Snad nejdůležitější korekturou u specializovaných překladů je „*odborná korektura*“, při níž se kontroluje použitá terminologie a jednotnost, systematičnost použitých termínů, a to buď za použití dodaného nebo vytvořeného terminologického slovníku.⁷⁸ Oba dva uvedené typy korektur se řadí do základní dvojice nezbytně nutných korektur, které je třeba provádět u CT odborného překladu.

Dalším typem korektur na základě podmínek Zelenky mohou být například „*korektury stylistické*“, ve kterých je brán ohled na stylistiku, srozumitelnost textu a hlavně pak čtivost překladu pro cílového čtenáře.

---

⁷⁵ Zelenka – opravit citaci

⁷⁶ Panevová, Termina, str. 40

⁷⁷ Panevová, termina, str. 40

⁷⁸ zelenka – cit. 75.

Důležitou roli u výstupní kontroly kvality překladu hraje skutečnost, jestli se jedná o text informativní nebo o text, který je určen k publikaci. Takzvaná „*předtisková korektura*“ je vyžadována před samotným odesláním textu k tisku, a kontroluje se při ní například chybné rozdělení slov na konci řádků, úplnost textů. „*Grafickou úpravou*“ je míněno grafické upravení textů, obrázků a schémat. Jako poslední z výčtu korektur uvádí Zelenka „*výstupní kontrolu zhotovitele*“, při které se provádí namátková kontrola kvality překladu.⁷⁹ Tento výčet bych ještě osobně doplnila o korekturu rodilým mluvčím, pokud je překládán text z VJ (mateřského) jazyka do CJ (nemateřského). Rodilý mluvčí dokáže dát textu potřebnou idiomaticnost, aby byl překlad čtivý pro cílové cizojazyčně mluvící publikum.

---

⁷⁹ Zelenka – cit. 75.

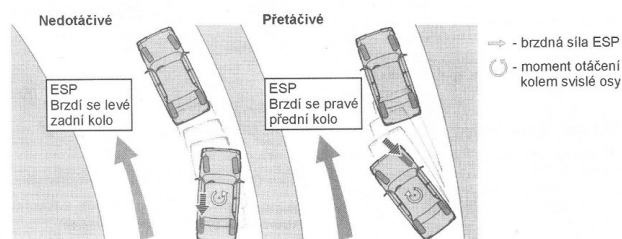

8. Praktická analýza textu z oblasti automobilového průmyslu

Odborný překlad bude analyzován metodou komparatistickou, která se zaměří na výsledný CT se zohledněním původního VT. Analýza bude zpracována na základě poznatků, které byly uvedeny v teoretické části diplomové práce. Praktické poznatky se budou týkat všech jazykových plánů, tedy roviny lexikální, syntaktické, textové, stejně tak bude zohledněn pragmatický aspekt, stylistické zařazení textu a provedení korektur VT.

8.1. Obecně o analyzovaném textu

Tématem odborného článku je vysvětlení funkce systému ESP⁸⁰ (elektronického stabilizačního programu) pro automobil Škoda Fabia. Tento systém patří k prvkům takzvané „aktivní bezpečnosti“. Soustava elektronických systémů vozidla samostatně vyhodnocuje jízdní stav, ve kterém se automobil nachází a pokud hrozí smyk, začnou systémy přibrzďovat nebo brzdit, aby udržely vozidlo ve stopě. „Od prvního listopadu 2011 musí mít všechna osobní vozidla nově uvedená do prodeje v EU stabilizační systém známý nejčastěji pod zkratkou ESP v povinné výbavě.“⁸¹

⁸⁰ Stabilizace jízdy vozidla je dosaženo samočinnými zásahy do brzd jednotlivých kol a hnacího momentu motoru bez zásahu řidiče. Zjistí-li systém prostřednictvím snímačů příčně dynamický kritický stav vozidla, dochází k přibrzdění příslušných kol, tím se vytvoří točivý moment kolem svislé osy vozidla, který kompenzuje nežádoucí nedotáčivý, popřípadě přetáčivý pohyb vozidla. Současně se sníží točivý moment motoru na hodnotu odpovídající dané situaci. Tímto způsobem dosažené zpomalení vozu má stabilizační účinek. Hrozí-li například vybočení zadní části u přetáčivého vozidla, bude přibrzděno přední kolo na vnější straně zatáčky. U nedotáčivého chování vozidla se korekce provede přibrzděním zadního kola na vnitřní straně zatáčky. Systém současně sleduje, jak na kritickou chybu reaguje řidič a během několika milisekund mikroprocesor určí, jak silně a které kolo je třeba přibrzdit a o kolik snížit hnací moment motoru, aby se vozidlo opět stabilizovalo.

Vše citace strana 49 – 50, obrázek strana 49

⁸¹ http://auto.idnes.cz/nove-narizeni-vsechny-autonovinky-musi-mit-stabilizacni-system-esp-lib-/automoto.aspx?c=A111202_151405_automoto_hig

Tato učební pomůcka čtenáře nejprve krátce seznamuje s významem funkce ESP pro bezpečnou jízdu a s nejdůležitějšími zkratkami, které se používají v jízdní dynamice. Ve spojení s obrázky jednotlivých částí systému poskytuje text čtenáři dále přehled o hlavních komponentech a jejich vzájemné provázanosti. Větší část publikace je věnována konstrukci a funkci jednotlivých částí systému ESP, v závěru této školicí pomůcky je objasněn způsob diagnostikování závad. Nedílnou součástí této publikace tvoří i znalostní test, který slouží k prověření získaných informací.

Předložený text má interní charakter a je poskytován pracovníkům školicích center, kteří provádí školení pracovníků značkových servisů. Lektori mají k těmto materiálům ve formátu PDF dále k dispozici i zjednodušenou verzi pro vizuální prezentaci v programu MS PowerPoint, kterou doplňují svým odborným výkladem. Analyzované školicí materiály pak slouží odborným pracovníkům jako „samostudijní sešity“, které si s sebou odnesou na pracoviště a ve kterých mohou kdykoli nalézt požadovanou informaci.

Jak mi bylo sděleno školitelem Vyšší odborné školy automobilní v Zábřehu na Moravě, panem Ing. Milanem Cikrytem, jsou školení určena odborným pracovníkům smluvních značkových servisů firmy Škoda, a to jak v zahraničí, tak v České republice. Odborní pracovníci mají přímo v popisu práce absolvovat školení v přesně stanovených intervalech a seznamovat se tak s novinkami v automobilním průmyslu, protože jedině tak se mohou naučit manipulaci s novými součástkami či systémy. Navíc se tímto způsobem vyloučí možnost nebezpečí špatného zacházení s technikou uvnitř automobilu, což by mohlo vést k ohrožení života buď servisního technika, nebo řidiče automobilu a jeho spolujezdců. Odborný pracovník, který se neprokáže osvědčením o absolvování jednotlivých kurzů, nesmí vykonávat žádné opravy v daných systémech.

Text, kterým se budu ve své analýze zabývat, je jedním ze školicích textů, který vyšel v roce 2004 jako interní materiál firmy Škoda. I když je tato automobilka českou firmou, je zároveň součástí nadnárodního koncernu Volkswagen, který působí po celém světě a který si v rámci mezinárodní spolupráce zvolil jako komunikační jazyk angličtinu. Analyzovaný text tedy vznikl v angličtině pro účely školení pracovníků automobilky Škoda, kteří

budou systém ESP seřizovat a případně opravovat v automobilech této značky. Souhrnně lze tedy říci, že česká verze analyzovaného textu je věnována odborníkům, kteří se vyznají ve svém oboru, ale nejsou schopni číst manuály v angličtině na takové úrovni, aby jim rozuměli do nejmenších detailů. Protože by špatné seřízení systému ESP mohlo ohrozit životy lidí, jsou podle stanovení vnitřních směrnic školící materiály vždy překládány do češtiny a dalších místních jazyků jednotlivých států.

Vzhledem k internímu charakteru materiálů, které mám k dispozici, se mi nepodařilo zjistit údaje o překladateli. Na základě analýzy se ale domnívám, že to byl buď odborník bez lingvistického vzdělání, nebo lingvista, který svou verzi překladu konzultoval s odborníkem, který ale zároveň k překladu nepřistupoval systematicky a s náležitou pozorností.

8.2 Stylistická rovina

Nyní se pokusíme analyzovaný odborný text zařadit z hlediska české stylistiky a odlišného úhlu pohledu anglicky mluvících zemí. Jak jsme ukázali v teoretické části, není na tuto problematiku mezi stylisty jednotný názor. Daná příručka splňuje hned několik úkolů, a proto není jednoduché text jednoznačně zařadit.

8.2.1 Zařazení textu z hlediska české stylistiky

Ze stylistického hlediska bychom analyzovaný text mohli zařadit do odborného stylu. Z pohledu Čechové text náleží ke stylu prakticky odborných textů a částečně i ke stylu učebnímu.⁸² Svým obsahem i formou splňuje odborné i didaktické požadavky, které výrobce technického systému na uvedenou příručku měl, aby tuto svou inovaci představil zaměstnancům opraven. Příručka obsahuje množství obrázků, schémat a hlavně pak část na prověření získaných vědomostí. Zároveň je ale okruh adresátů omezen na zaměstnance značkových servisů, a proto se zde již počítá s poměrně

---

⁸² ČECHOVÁ, cit. 2, 162.

obsáhlými znalostmi problematiky. Příručka obsahuje popisy praktických činností při opravách systému – např. návody v části zvané „Vlastní diagnostika“.

Vezmeme-li v úvahu klasifikaci odborného stylu podle Hošnové, která bere zřetel na předpokládaného recipienta CT, může být analyzovaný text zařazen do kategorie textů jak naučných tak učebních, neboť adresátem textu jsou odborní pracovníci, kteří mají minimálně střední odborné vzdělání v oboru automechanik, a jejichž činnost v servisních střediscích je zaměřena prakticky, kteří se ale potřebují dále vzdělávat v oboru. Jak jsem již uvedla, absolvují tito servisní pracovníci v přesně daných intervalech školení, jejichž cílem je teoretické a následně i praktické seznámení s novinkami z oblasti inovací v technice jednotlivých modelů osobních automobilů.

8.2.2 „Scientific translation“ versus „technical translation“

Byrne by se svým pohledem na překládání technické dokumentace analyzovaný text zařadil do kategorie „technical translation“. Text je určen pro praktickou výuku odborného systému ESP, obsahuje názorné příklady z praxe a zároveň i částečně odborný popis funkce jednotlivých součástí systému. Pokud vezmeme v úvahu jazyk, je text napsán srozumitelně, jednoznačně a přitom zahrnuje nejdůležitější poznatky pro pochopení problematiky v praxi. Pokud vezmeme v úvahu třetí hledisko Byrneho, a sice účel, je text podán dostatečně pochopitelně pro cílovou skupinu čtenářů, kterými jsou pracovníci servisní sítě Škoda auto.

Protože je diplomová práce psaná v češtině, používáme při odkazování na analyzovaný text pohled českých stylistů a jejich termíny „odborný styl“, „odborný překlad“ nebo „odborný text“.

8.3 Lexikální rovina textu

Největší část naší analýzy se bude týkat lexikální roviny textu, která je pro odborný styl naprosto klíčovou, neboť přesnost a jednoznačnost celkové výpovědi můžeme zaručit pouze za předpokladu, že nejen termíny, ale i ostatní slova a pojmy budou voleny správně. Zaměříme se na překladatelská řešení různých situací, která byla zvolena pro CT. Uvidíme, jak důležitou roli v překladatelském procesu hraje překladatelova znalost oboru a mezioborový rozhled.

8.3.1 Slovníky pro oblast automobilového průmyslu

Před vlastní analýzou textu z pohledu lexikální roviny v krátkosti zmíním výběr slovníků, které jsem využívala ke konzultování a ověření informací. V dnešní době jediným a současně největším slovníkovým počinem, který můžeme v oblasti automobilového průmyslu nalézt, jsou slovníky od profesora Vysokého učení technického v Brně, Františka Vlka. Jak uvádí zmíněný autor ve své předmluvě ke slovníkům, zahrnují jeho slovníky asi 37 000 anglicko-český/česko-anglických dvojic a 48 000 německo-českých/česko-německých dvojic.⁸³

Pro potřeby analýzy VT a CT jsem využívala tyto publikace:

→ *Anglicko-český odborný slovník motorových vozidel*

→ *Německo-český odborný slovník motorových vozidel*⁸⁴

Jako na velké pozitivum lze pohlížet na vysvětlivky jednotlivých zkratk, a to včetně popisu funkce – kniha je tak použitelná jak pro technické pracovníky z oboru, tak pro překladatele a širší veřejnost. Jednotlivé výrazy jsou i s nepatrnou morfologickou odchylkou řazeny pro větší přehlednost vždy zvlášť pod sebou. AČOSMV upřednostňuje americký způsob zápisu, proto tedy v analýze VT nalezneme vedle sebe jak britskou angličtinu, která je

---

⁸³ VLK, František. *Anglicko-český odborný slovník motorových vozidel*. 1. vyd. Brno : nakladatelství a vydavatelství vlk, 2001.

⁸⁴ VLK, František. *Německo-český odborný slovník motorových vozidel*. 1. vyd. Brno : nakladatelství a vydavatelství vlk, 2001.

použita v analyzovaném VJ, tak americkou angličtinu, a to ve sloupci, který odkazuje na relevantní informaci ověřenou ve zmíněném slovníku.

Okolnosti předcházející vzniku slovníků odráží vývoj automobilního oboru v českých zemích v posledních desetiletích. Do roku 1989 byl jediným vysokoškolským inženýrským studiem v automobilové oblasti obor vyučovaný na Fakultě strojního inženýrství na VUT v Brně.⁸⁵ Protože se terminologie kumulovala právě na této univerzitě, byla na jednu stranu uzavřená a jednotná, na druhou stranu ale zároveň neodpovídala stavu světové technologie a pokroku v této technické oblasti. Vydání výše uvedených slovníků v roce 2001 se částečně snaží reflektovat originální materiály, jako jsou nejruznější evropské normy, články v odborných časopisech, materiály pro školící centra – jako je právě analyzovaný text. Zčásti je ještě na slovníku znát vliv uzavřenější terminologie do roku 1989, na druhou stranu jsou ve slovníku i nejnovější trendy z oblasti automobilního průmyslu, které už situaci po roce 1989 postihují. V roce 2005 následovalo vydání dalších dvou slovníků, které jako VJ využívají češtinu.

8.3.2 Nejčastější překladatelské strategie při překladu odborné slovní zásoby

Překladatel je zodpovědný za substituci termínu VJ odpovídajícím termínem v CJ, který je nejvhodnějším ekvivalentem v daném kontextu. Zvolenou terminologickou variantu pak překladatel dodržuje v rámci celého CT. Uvedené příklady ilustrují výběr překladatelského řešení, které je jednou z možností i podle AČOSMV.

Příklady substituce termínů s využitím slovníku

actuators ⁸⁶	akční členy ⁸⁷	akční člen ovládač aktuátor
-------------------------	---------------------------	-----------------------------------

⁸⁵ VLK, cit. 83, Předmluva.

⁸⁶ EN, s. 6.

⁸⁷ CZ, s. 6.

		regulátor ⁸⁸
on the steering column ⁸⁹	na hřídeli volantu ⁹⁰	sloupek řízení sloupek volantu hřídel volantu ⁹¹

Další dva termíny znázorňují výběr řešení, které sice není jednou z možných variant podle AČOSMV, které jsou ale při překladu v rámci automobilky Škoda zažité a používané, a proto byly upřednostněny. Na termínu „warning light“ je i poukázáno na správné použití termínu v dalších pasážích CT.

Příklady substituce termínů s využitím vnitřního terminologického glosáře firmy Škoda auto a. s.

pushbutton ⁹²	spínač ⁹³	tlačítko klávesa ⁹⁴
ABS <u>warning light</u> ⁹⁵	<u>kontrolka</u> ABS ⁹⁶	warning light - varovné světlo - výstražné světlo ⁹⁷
Brake system <u>warning light</u> ⁹⁸	<u>kontrolka</u> hladiny brzdové kapaliny a ruční brzdy ⁹⁹	
Electronic stability programme <u>warning light</u> ¹⁰⁰	<u>kontrolka</u> ESP ¹⁰¹	

⁸⁸ VLK, cit. 83, s. 4.

⁸⁹ EN, s. 14.

⁹⁰ CZ, s. 14.

⁹¹ VLK, cit. 83, s. 408.

⁹² EN, s. 3.

⁹³ CZ, s. 3.

⁹⁴ VLK, cit. 83, s. 328.

⁹⁵ EN, s. 9.

⁹⁶ CZ, s. 9.

⁹⁷ VLK, cit. 83, s. 481.

⁹⁸ EN, s. 9.

⁹⁹ CZ, s. 9.

¹⁰⁰ EN, s. 9.

¹⁰¹ CZ, s. 9.

Na následujícím příkladu je patrné, že ve VT je použito souhrnného nadpisu „Sensors“, který poukazuje na tři různé součástky, které jsou v CJ vždy nazvány jinak. Překladatel v CT nadpis rozšířil, protože v češtině se uplatňují pouze dva druhy názvů pro různé typy součástek uvedených v seznamu, a to *spínač* nebo *snímač*.

Při zpětném překladu českého textu do angličtiny by ale překladatel musel brát v potaz různou funkci součástek, které v češtině nazýváme slovem *spínač*, neboť v angličtině má slovo *spínač* dva významy, a sice *pushbutton* a *switch*. *Pushbutton* pro svou činnost potřebuje manuální sepnutí řidičem automobilu, kdežto *switch* se spíná sám bez vědomí či vůle řidiče.

Příklady substituce termínů s využitím odborných znalostí překladatele – víceznačný pojem

Sensors	Snímače a spínače
- TCS/ESP <u>pushbutton</u> E256	- <u>spínač</u> ASR/ESP E 256
- Brake light <u>switch</u> F	- <u>spínač</u> brzdových světel F
- Steering angle <u>sensor</u> G85 ¹⁰²	- <u>snímač</u> úhlu natočení volantu G85 ¹⁰³

Při překladu termínů – podstatných jmen – ve spojitosti s přídavnými jmény někdy dochází ve výčtu v anglickém VT k postnominální pozici adjektiva. V českém CT je použito prenominálního postavení adjektiva ve všech textech automobilního průmyslu.

Příklady překladu adjektiv v postnominální pozici v VJ

Control unit <u>faulty</u> ¹⁰⁴	<u>vadná</u> řídicí jednotka ¹⁰⁵
Control unit <u>incorrectly coded</u> ¹⁰⁶	<u>špatně nakódovaná</u> řídicí jednotka ¹⁰⁷
Drive databus <u>faulty</u> ¹⁰⁸	<u>vadná</u> sběrnice hnacího ústrojí ¹⁰⁹

¹⁰² EN, s. 8.

¹⁰³ CZ, s. 8.

¹⁰⁴ EN, s. 13.

¹⁰⁵ CZ, s. 13.

¹⁰⁶ EN, s. 13.

¹⁰⁷ CZ, s. 13.

¹⁰⁸ EN, s. 13.

¹⁰⁹ CZ, s. 13.

8.3.3 Internacionalizace versus naturalizace

Níže uvedené příklady potvrzují překladatelský trend, který je v odborném textu velice častý, a sice přebírání cizojazyčných termínů z VJ do CJ. První příklad ilustruje převzetí anglické verze slova *booster* do české verze překladu textu, i když podle AČOSMV existují tři varianty tohoto slova v češtině.

Termín *Self-Diagnosis* a jeho česká varianta *Vlastní diagnostika* není již považován za anglicismus, ale za ustálený termín, který je v tomto znění i uveden v AČOSMV.

Příklady přebírání slov cizího původu VJ do odborné terminologie CJ

booster ¹¹⁰	booster ¹¹¹	posilovač zesilovač servopřístroj ¹¹²
Self-Diagnosis ¹¹³	Vlastní diagnostika ¹¹⁴	vlastní diagnostika ¹¹⁵

Následující příklad znázorňuje, že snaha o internacionalizaci CT se netýká pouze podstatných jmen, ale i sloves.

Příklad přebírání slov cizího původu VJ do odborné terminologie CJ

<u>is integrated</u> in the steering angle sensor ¹¹⁶	<u>je integrován</u> ve snímači úhlu natočení volantu ¹¹⁷
--	--

Opačným jevem je naproti tomu snaha překladatelů po naturalizaci cizojazyčných prvků VJ. Uvedené příklady jsou ukázkou správné volby překladu v CJ. Slovo *diagram* by v češtině mělo spíše uplatnění v oblasti matematiky, pod pojmem *design* si většinou čtenář představí estetickou stránku věci, což by v tomto případě neodpovídalo kontextu CT.

¹¹⁰ EN, s. 4.

¹¹¹ CZ, s. 4.

¹¹² VLK, cit. 83, s. 31.

¹¹³ EN, s. 3.

¹¹⁴ CZ, s. 3.

¹¹⁵ VLK, cit. 83, s. 373.

¹¹⁶ EN, s. 14.

¹¹⁷ CZ, s. 14.

Příklady nalezení vhodného českého ekvivalentu pro cizí termín

Function Diagram ¹¹⁸	Funkční schéma ¹¹⁹
Design ¹²⁰	Konstrukce ¹²¹

8.3.4 Automobilový průmysl a rozdíly mezi britskou a americkou angličtinou

Rozdíly mezi britskou a americkou angličtinou snad nejsou v žádném oboru tak výrazné, jako je tomu právě u automobilového průmyslu. Hann uvádí, že „automotive engineering is not an area where differences between British and American can be ignored. Just as a British housewife is confused by the American usage of words like *muffin*, *biscuit*, *jelly* as opposed to *cake*, *scone*, *jam*, so a British automobile mechanic hesitates when an American customer complains of trouble with his *muffler*. (Br. *silencer*). The industries grew up independently in the countries concerned.“¹²²

Hann uvádí příklady, slov, která jsou součástí běžné slovní zásoby, jako např. *engine/motor*, *boot/trunk*, *windscreen/windshield*.¹²³ Překladač musí být hned při zadání překladu seznámen, se kterou jazykovou variantou VT pracuje, obzvláště důležité je to pak při překladu z češtiny do britské či americké varianty angličtiny.

Hann neopomíjí i tvz. „spelling discrepancies – *tyre/tire*, *carburettor/carburetor*, *adaptor/adapter*“, které je třeba při překladu brát v potaz.¹²⁴ Analyzovaný text je jednotně pořízen v britské jazykové variantě angličtiny. Slovník, který byl použit k ověření terminologie, naopak využívá americké varianty pravopisu. Při srovnání VT a CT se tento pravopisný rozdíl

¹¹⁸ EN, s. 3.

¹¹⁹ CZ, s. 3.

¹²⁰ EN, s. 3.

¹²¹ CZ, s. 3.

¹²² HANN, Michael. *A basis for scientific and engineering translation : German-English-German*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Co., 2004, s. 64-65.

¹²³ HANN, cit. 122, s. 65.

¹²⁴ HANN, cit. 122, s. 65.

týkal pouze u britské verze slova *programme*¹²⁵ a americké korespondující zjednodušené psané variantě *program*.¹²⁶

8.3.5 Faux amis v odborných textech

V odborných textech může překladatel rutinním překládáním přehlédnout slova, která sice vypadají podobně jako slova běžná v CJ, která ale mají ve VJ jiný význam. Takovýto typ internacionalismů může vést ke špatnému věcnému překladu. Hovoříme o takzvaných „faux amis“ nebo také „false friends“. Na níže uvedeném příkladu evokuje anglické slovo *control* český protějšek *kontrolovat*. Tento český výraz by byl nesprávný, překladatel si byl tohoto „faux amis“ vědom a správně přiřadil významu *control* český ekvivalent *regulační/řídící*, a to podle významového kontextu a obvyklé kolokace daných slovních spojení.

Správné překladatelské řešení překladu termínů zdánlivě známého významu – „faux amis“

<u>control loop</u> ¹²⁷	<u>regulační okruh</u> ¹²⁸	<u>regulační smyčka</u> <u>regulační obvod</u> <u>regulační cyklus</u> ¹²⁹
<u>control unit</u> ¹³⁰	<u>řídící jednotka</u> ¹³¹	<u>řídící jednotka</u> ¹³²
vehicle dynamic <u>control</u> ¹³³	<u>regulace</u> jízdní dynamiky ¹³⁴	není uvedeno v AČOSMV

¹²⁵ EN, s. 2.

¹²⁶ VLK, cit. 83, s. 147.

¹²⁷ EN, s. 3.

¹²⁸ CZ, s. 3.

¹²⁹ VLK, cit. 83, s. 78.

¹³⁰ EN, s. 3.

¹³¹ CZ, s. 3.

¹³² VLK, cit. 83, s. 79.

¹³³ EN, s. 4.

¹³⁴ CZ, s. 4.

8.3.6 Překlad víceslovných pojmenování

Problém při překladu odborných textů velice často způsobují víceslovná pojmenování. Jako příklad uvádím anglické slovní spojení *steering angle sensor*. Překladatel má před sebou hned dva problémy. Tím prvním je rozpoznání informace, která dvě slova spolu tvoří logický odborný termín, v našem případě je to spojení *steering angle + sensor*. Druhým překladatelským oříškem je výběr správného a vhodného termínu z možností, které se nabízejí. Překladatel by měl znát obor své působnosti v takové míře, aby volil správné překladové varianty i slovní spojení, která již ve slovnících nenajde, a aby tato korespondovala s terminologií, která se užívá v dané automobilové značce. V tomto případě bylo víceslovné pojmenování správně přeloženo jako *snímač úhlu natočení volantu*.

Ukázka překladatelského řešení překladu víceslovného termínu s využitím odborných znalostí překladatele

steering angle ¹³⁵	úhlu natočení volantu ¹³⁶	úhel natočení kola úhel rejdu úhel natočení volantu ¹³⁷
sensor ¹³⁸	snímač ¹³⁹	senzor snímač čidlo měnič ¹⁴⁰

8.3.7 Úskalí při překladu víceznačných polotermínů a interdisciplinárních pojmů

Automobilový průmysl je z hlediska terminologie multidisciplinární obor, do něhož zasahují disciplíny jiných oborů, což se odráží i na šíři a specifičnosti užívané terminologie. Z oborů, které nejvíce přesahují do automobilního odvětví

¹³⁵ EN, s. 3.

¹³⁶ CZ, s. 3.

¹³⁷ VLK, cit. 83, s. 408.

¹³⁸ EN, s. 3.

¹³⁹ CZ, s. 3.

¹⁴⁰ VLK, cit. 83, s. 375.

stojí za zmínku jmenovat především fyziku a elektrotechniku. V analyzovaném textu je třeba poukázat například na oddíl na straně 15, který se zabývá účinky Coriolisovy síly v praxi, a to s názorným zjednodušeným výkladem a vysvětlujícím doprovodným obrázkem.

Z níže uvedené tabulky vyplývá, že slovo *Earth* v prvním významu odpovídá odbornému výrazu přeloženému jako *Země*, v jednom z dalších možných významů potom souvisí s oborem elektrotechniky a výrazem *uzemnění*. Překladatel tedy volil správný ekvivalent na základě kontextu, v našem případě volil buď slovo kontextualizované oborem elektrotechnickým nebo fyzikálním.

Překladatelské řešení překladu slova Earth v kontextech různých vědních oborů

VT – anglická verze	CT – česká verze	znění podle AČOSMV	znění podle VAČS
Earth ¹⁴¹	kostra ¹⁴²	- zem (karosérie) - kostra (karosérie) ¹⁴³	<u>n (noun)</u> 1. Země odborně, země, svět 2. zem; půda, zemina, prst' 3. (used as intensifier) 4. nora, doupě 5. Elec uzemnění ¹⁴⁴

<u>Earth rotation</u> ¹⁴⁵	směr otáčení <u>Země</u> ¹⁴⁶
--------------------------------------	---

¹⁴¹ EN, s. 11.

¹⁴² CZ, s. 11.

¹⁴³ VLK, cit. 83, s. 128.

¹⁴⁴ FRONEK, Josef. Velký anglicko-český slovník. 1. vyd. Praha : LEDA, 2006, s. 518.

¹⁴⁵ EN, s. 15.

¹⁴⁶ CZ, s. 15.

Při překladu odborných textů můžeme narazit na jev, kdy slova z běžné slovní zásoby nabývají v kontextu automobilového průmyslu nových významů. V praxi to znamená, že si technici přivlastní slova z běžné slovní zásoby a propůjčí jim ve svém oboru nový terminologický výraz. Slovo *plate* v běžné slovní zásobě má první význam *talíř*, v odborné terminologii je pak ve slovních spojeních nejvíce používané jako *deska*.

Plate – přenesení významu v odborném jazyce automobilní techniky

Fixed condenser <u>plate</u> ¹⁴⁷	pevná <u>deska</u> ¹⁴⁸	deska kotouč lamela talíř ¹⁴⁹
---	-----------------------------------	---

V analyzovaném textu se můžeme setkat i s anglickými výrazy, které jsou v běžné mluvě spojeny s lidským tělem. Angličtina tak v původním textu na některých místech připodobňuje automobil nebo jeho části k lidskému tělu a jeho jednotlivým funkcím. Na základě metonymie je slovo z VJ *heart* přeloženo do CJ jako *základ*, anglické slovo *bleeding* je přeloženo českým termínem *odvzdušňování*. V obou případech nelze v českém překladu do CJ rozeznat tento druh anglické motivovanosti vzniku slovních spojení, analyzované výrazy jsou nahrazeny slovy z běžné české slovní zásoby.

Překladačské řešení překladu metonymie v odborném textu

The <u>heart</u> of the sensor is a piezoelectric element (a) , which is afflicted by the pressure of the brake fluid, and the sensor electronics (b) . ¹⁵⁰	Základem snímače jsou piezoelektrický prvek a , na který působí tlak brzdové kapaliny, a elektronická část snímače b . ¹⁵¹
--	---

¹⁴⁷ EN, s. 16.

¹⁴⁸ CZ, s. 16.

¹⁴⁹ VLK, cit. 83, s. 311.

¹⁵⁰ EN, s. 19.

¹⁵¹ CZ, s. 19.

for <u>bleeding</u> the hydraulic unit ¹⁵²	pro <u>odvzdušňování</u> hydraulické jednotky ¹⁵³	v (verb) 1. krvácet Med 2. Techn (<i>brakes, radiators</i>) odvzdušnit ¹⁵⁴
---	--	---

8.3.8 Překladačská řešení respektující příjemce textu

Překladač musí mít při překladu neustále na mysli čtenáře CT. „Odborné texty učebního charakteru se zaměřují k poměrně širokému okruhu příjemců; autor takového textu – a následně ovšem i překladač – musí pro sebe odhadem vytvořit jakéhosi průměrného příjemce a jemu text adresovat.“¹⁵⁵

Odborné texty v angličtině se snaží někdy samotný text a příklady zpřístupnit čtenáři volbou neoborných přirovnání, která text pomáhají odlehčit. V CT, který je použit pro analýzu, překladač ale dbal na udržení odbornosti, a specifický úsek věty, který ilustruje níže uvedená tabulka, substituoval vlastní překladačskou variantou tak, aby působil v CJ odborně.

Překladačské řešení – vypuštění příkladu v zájmu zachování stylistické kompaktnosti

The system is designed to assist the driver in dealing with difficult and unexpected situations, such as <u>when a wild animal crosses the road in front.</u> ¹⁵⁶	Úkolem tohoto systému je pomoci řidiči v obtížných situacích, jako je např. <u>vyhnutí se neočekávané překážce na vozovce.</u> ¹⁵⁷
--	---

Někdy je třeba pro vyjádření nominální vazby VT použít v CT verbální spojení. Důležité je přitom zachovat věcný obsah a čtivost textu.

¹⁵² EN, s. 24.

¹⁵³ CZ, s. 24.

¹⁵⁴ FRONEK, cit. 144, s. 187.

¹⁵⁵ KNITTLOVÁ, cit. 3, s. 209.

¹⁵⁶ EN, s. 2.

¹⁵⁷ CZ, s. 2.

Directional stability and steerability... ¹⁵⁸	... zůstává vozidlo ve stopě a je ovladatelné. ¹⁵⁹
--	---

Některá místa textu jsou pro volbu správného protějšku v CT těžší, neboť nemají v terminologii odpovídající význam. Překladatel pak taková svoje řešení může dát do uvozovek, aby dal najevo, že použil výraz, který je co do obsahové stránky nejbližší cílovému čtenáři.

Funkční ekvivalent – příklad č. 3

when <u>rocking</u> the vehicle <u>free</u> out of deep snow or soft ground ¹⁶⁰	pro „ <u>vyhoupnutí</u> “ zapadlého vozidla v hlubokém sněhu nebo na měkkém podkladu ¹⁶¹
--	---

Kompetence překladatele předpokládá nejen rámcovou znalost oboru, ale i jeho jazykovou znalost užití termínů a jejich kolokací v daném okruhu specializace. Překladatel musí volit překlad odpovídající formě psaného textu a nesmí volit profesionalismus, který spadá do oblasti hovorové vrstvy odborného jazyka. Níže uvádím špatný překlad termínu do CJ a jeho správný psaný ekvivalent podle AČOSMV.

Příklad nevhodného překladatelského řešení

whether the <u>engine torque</u> is to be reduced ¹⁶²	zda je potřeba snížit <u>kroučící moment motoru</u> ¹⁶³	<u>točivý moment motoru</u> ¹⁶⁴
--	--	--

¹⁵⁸ EN, s. 5.

¹⁵⁹ CZ, s. 5.

¹⁶⁰ EN, s. 23.

¹⁶¹ CZ, s. 23.

¹⁶² EN, s. 12.

¹⁶³ CZ, s. 12.

¹⁶⁴ VLK, cit. 83, s. 145.

8.3.9 Překladatelská řešení funkčních ekvivalentů

Mnohem častěji než s tvorbou neologismů se v praxi překladatele setkáme s tvorbou ekvivalentních náhrad, tzv. funkčních ekvivalentů. Ty Hrdlička definuje jako prostředky, jejichž funkce nespočívá v předávání jedněch prostředků jinými, ale ve vystižení funkcí těchto prostředků v systému celku, tj. obsažené v nich informace, takovými prostředky, které splňují totožné funkce v rovině druhého jazyka a tedy nesou i stejnou informaci.¹⁶⁵ Hanáková o tomto jevu mluví jako o dynamickém ekvivalentu „závislém na kontextu“.¹⁶⁶ Na následujících dvou příkladech se budu snažit vysvětlit vznik dvou takovýchto funkčních ekvivalentů, které překladatel využil pro adekvátní informování skupiny čtenářů, pro kterou je překlad určen.

Jeden z příkladů takovéto vhodné substituce najdeme v analyzovaném překladu na straně 16. Zde je popisována funkce snímače příčného zrychlení. Důležitou úlohu zde hraje část tohoto snímače, která je ve VT nazvána jako *moving mass* a do CT byla, dle mého názoru, velmi vhodně přeložena jako *pohyblivá tyčka*. Překladatel při volbě slova *tyčka* pravděpodobně využil očividné názornosti obrázku na téže straně, neboť tento skutečně zobrazuje tyčku, na které jsou připevněny elektrody proměnných kondenzátorů.

Funkční ekvivalent – příklad č. 1

Moving mass ¹⁶⁷	pohyblivá tyčka ¹⁶⁸
----------------------------	--------------------------------

Podobný případ můžeme najít i na straně 17 při popisu funkce snímače rotační rychlosti. Zde jako ekvivalent dlouhého explikativního slovního spojení nacházíme v českém textu příručky pouze jako jednoslovné *tělísko*. Na tomto překladatel vypustil nadbytečné informace, které kompenzoval jednoduchým a názorným pojmenováním součástky. Informace pro mechanika, jak toto *tělísko* vypadá, je naprosto nepodstatná – v případě poruchy nebude

¹⁶⁵ HRDLIČKA – opravit citaci 1995. s. 169.

¹⁶⁶ HANÁKOVÁ – opravit citaci 1992. s. 2.

¹⁶⁷ EN, s. 16.

¹⁶⁸ CZ, s. 16.

snímač opravovat, prostě ho vymění za bezvadný kus. Jakou funkci zmíněné tělísko ve snímači plní, nemusí řadový zaměstnanec autoservisu znát.

Funkční ekvivalent – příklad č. 2

the part which supports the printed conductors ¹⁶⁹	tělísko ¹⁷⁰
--	------------------------

8.3.10 Zohlednění pragmatického aspektu v překladatelských řešeních lexiky

Snad nejmarkantnějším příkladem správného pochopení pragmatického aspektu v analyzovaném textu vůbec je jeho uchopení z hlediska výběru odpovídající překladů se zohledněním znalosti kontextu automobilního průmyslu.

8.3.10.1 Překlad názvu typu automobilu

Na straně 4 VT se objevuje tabulka s názvy typů automobilů, které samy o sobě nevyzývají k překladu, až na jeden případ, kterým je model značky VW *New Beetle*. Překladatel zde správně nepodlehnutí nutkání přeložit název typu automobilu do češtiny jako *Nový brouk*, ale správně jej ponechal v původním anglickém znění.

Ponechání názvu modelu automobilu v CJ

New Beetle ¹⁷¹	New Beetle ¹⁷²
---------------------------	---------------------------

Český hovorový výraz *brouk* pro označení automobilu se používá pouze v souvislosti se starým modelem, legendárním veteránem automobilu Volkswagen, který se vyráběl v letech 1938-2003. Model VW *New Beetle* se

¹⁶⁹ EN, s. 17.

¹⁷⁰ CZ, s. 17.

¹⁷¹ EN, s. 4.

¹⁷² CZ, s. 4.

pak vyráběl v letech 2003-2010. V roce 2011 byl *New Beetle* nahrazen automobilem s prostým názvem *Beetle*.

8.3.10.2 Překládání akronymů

Laikovi může připadat nesmyslné, že zkratky z VT uvedené na straně 5, nebyly přeloženy do češtiny, tak jako tomu je u zbytku CT, ale že právě naopak byly názvy těchto zkratk převezeny do jazyka německého. Překladatel si musel být na tomto místě textu vědom historických souvislostí, které jsou spjaté s pragmatickým aspektem v tomto odvětví a které se pokusím v krátkosti nastínit.

Do roku 1989 byl jediným velkým výrobcem osobních automobilů v tehdejší Československu firma Škoda. Po převratu v roce 1989 se začali o Škodu, jak uvádí Králík, zajímat lidé od nejrůznějších zahraničních automobilek. Volba československé vlády nakonec padla na Volkswagen a 28. března 1991 byla podepsána smlouva o jeho vstupu do automobilky. Nově vzniklá akciová společnost Škoda auto a. s. se tak stala podpisem smlouvy součástí koncernu Volkswagen.¹⁷³ Vozy firmy Škoda a ostatních značek koncernu VW tvoří většinu vozového parku v České republice.

Německá technická literatura je proto základem většiny poznání v oblasti automobilního průmyslu u nás. Německá terminologie byla zakotvena v české technické literatuře. Diagnostickou techniku pro opravy vozů ve značkových servisech pak dodává firma BOSCH, rovněž z Německa, což tento trend dále posiluje. Hlavním dodavatelem technických materiálů pro Škoda auto a. s. byly tedy podklady poskytnuté koncernem Volkswagen a firmou BOSCH. Obě firmy mají dodnes na českém trhu dominantní postavení. Terminologie, která byla přijata právě s německými příručkami a materiály, je tedy pro techniky, kteří analyzované školící materiály čtou, běžná, i když je v němčině.

Akronymy VT níže uvedených příkladů překladatel správně převedl v CT ne do češtiny, ale do němčiny. Jako vstřícný přístup překladatele ke

---

¹⁷³ Králík, s. 180. dopsat

čtenáři lze hodnotit připojení německé definice odpovídajícího akronymu i krátké vysvětlení funkce systému v češtině. Pro srovnání uvádím i znění akronymů a jejich vysvětlivky podle NČOSMV. Zde jsem shledala nesrovnalost mezi akronymem ABS ve VT a jeho slovníkovou variantou v AČOSMV.

První tabulka uvádí příklady akronymů, jejichž anglická a německá verze je v podobě akronymů shodná. Tyto výrazy přispívají k lepšímu mezinárodnímu porozumění, a to jak mezi automobilovými techniky, tak mezi koncovými uživateli aut.

Anglická verze akronymů je shodná s německou verzí akronymů

VT – anglická verze	znění podle AČOSMV	CT – česká verze	znění podle NČOSMV
ABS Antilock Brake System ¹⁷⁴	ABS (antiblock system) protiblokovací brzdový systém ABS ¹⁷⁵	ABS Anti-Blockier-System (regulace prokluzu kol při brzdění) ¹⁷⁶	ABS (Anti-Blockier-System) protiblokovací brzdový systém ¹⁷⁷
ESP Electronic Stability Programme ¹⁷⁸	ESP (electronic stability program) elektronický program stability automobilu (elektronický systém porovnává poloměr zatáčení)	ESP Elektronisches Stabilitäts-Programm (elektronický stabilizační program) ¹⁸⁰	ESP (Elektronisches Stabilitäts-Programm) elektronický program stability automobilu (elektronický systém porovnává poloměr zatáčení)

¹⁷⁴ EN, s. 5.

¹⁷⁵ VLK, cit. 83, s. 1.

¹⁷⁶ CZ, s. 5.

¹⁷⁷ VLK, cit. 84, s. 6.

¹⁷⁸ EN, s. 5.

¹⁸⁰ CZ, s. 5

	daný natočením volantu s poloměrem vypočteným z modelu vozidla – při odchylce se přibrzdí kola) ¹⁷⁹		daný natočením volantu s poloměrem vypočteným z modelu vozidla; při odchylce se přibrzdí kola) ¹⁸¹
--	--	--	---

Druhá tabulka poukazuje na akronymy, jejichž počáteční písmena v angličtině, v našem případě ve VT, a němčině, v korespondujícím překladu CT, nejsou stejné. Překladatel v tomto případě musí systematicky a důsledně substituovat jednotlivé anglické zkratky VT příslušnými německými akronymickými ekvivalenty, a to v celém CT.

Anglická verze akronymů není shodná s německou verzí akronymů

VT – anglická verze	znění podle AČOSMV	CT – česká verze	znění podle NČOSMV
TCS Traction Control System ¹⁸²	TCS (Traction Control System) systém řízení trakce (protiprokluzová regulace) ¹⁸³	ASR Antriebs-Schlupf-Regelung (regulace prokluzu poháněných kol) ¹⁸⁴	ASR (Antriebs-Schlupf-Regelung) protiprokluzová regulace (při prokluzu kola je aktivována brzda na kole a snížen výkon motoru) ¹⁸⁵
EBD Electronic Brake Force	EBD (Electronic Brake	EBV Elektronische Bremskraftverteiler	není uvedeno

¹⁷⁹ VLK, cit. 83, s. 147.

¹⁸¹ VLK, cit. 84, s. 121.

¹⁸² EN, s. 5.

¹⁸³ VLK, cit. 83, s. 430.

¹⁸⁴ CZ, s. 5.

¹⁸⁵ NČOSMV, s. 25

Distribution 186	Distribution) elektronické rozdělování brzdných sil (zahrnuje vliv změny zatížení náprav při brzdění a reguluje brzdný tlak na nápravách) ¹⁸⁷	ng (elektronické rozdělování brzdné síly) ¹⁸⁸	
EDL Electronic Differential Lock ¹⁸⁹	EDL Electronic Differential Lock (elektronická uzávěrka diferenciálu) ¹⁹⁰	EDS Elektronische Differentialsperre (elektronická uzávěrka diferenciálu) ¹⁹¹	EDS (elektronische Differential- Sperre) elektronicky řízený uzávěr diferenciálu (při prokluzování kola během rozjezdu je aktivována brzda na kole bez zásahu do řízení motoru, při vyšších rychlostech se vypíná a jeho funkci přebírá ASR) ¹⁹²
EBC Engine Braking Control ¹⁹³	není uvedeno	MSR Motor- Schleppmoment- Regelung	Motorschleppmomentregel ung (MSR) regulace točivého momentu

¹⁸⁶ EN, s. 5.

¹⁸⁷ VLK, cit. 83, s. 128.

¹⁸⁸ CZ, s. 5.

¹⁸⁹ EN, s. 5.

¹⁹⁰ VLK, cit. 83, s. 130.

¹⁹¹ CZ, s. 5.

¹⁹² VLK, cit. 84, s. 99.

¹⁹³ EN, s. 5.

		(regulace točivého momentu motoru) ¹⁹⁴	motoru při brzdění (doplňuje ASR tím, že při náhlém ubrání plynu a hrozícím smyku následkem brzdícího účinku motoru, mírně přidá plyn) ¹⁹⁵
--	--	---	---

V analyzovaném textu je hned na začátku textu uveden akronym ESP a jeho vysvětlení. Skoro na všech místech výskytu tohoto akronymu v CT je již výhradně používáno slova ESP, čímž se zachovává komprese textu a udržuje se jeho potřebná délka. Akronym ESP je pak použit i u obrázků a schémat v celém textu CT. V AČOSMV nalezneme pod heslem ESP delší a odbornější vysvětlení akronymu ESP, nicméně jak níže uvedená tabulka názorně ilustruje, toto vysvětlení plně nekoresponduje s písmeny ESP daného akronymu. Překladatel proto volil v CT doslovný překlad ESP tak, aby jednotlivá písmena vysvětlující definice odpovídala akronymu ESP.

Upravení vysvětlení technického pojmu z důvodu zachování počátečních písmen akronymu

ESP is the acronym for: “Electronic Stability Programme“. ¹⁹⁶	ESP je zkratka pro systém zajišťující „elektronický stabilizační program“. ¹⁹⁷	ESP (electronic stability program) = elektronický program stability automobilu (elektronický systém porovnává poloměr zatáčení daný natočením volantu s poloměrem vypočteným z modelu vozidla – při odchylce se přibrzdí kola) ¹⁹⁸
--	---	---

¹⁹⁴ CZ, s. 5.

¹⁹⁵ VLK, cit. 84, s. 293.

¹⁹⁶ EN, s. 2.

¹⁹⁷ CZ, s. 2.

¹⁹⁸ VLK, cit.83, s. 147.

8.3.10.3 Nepřekládané akronymy

Ve VT se mohou často vyskytovat i akronymy, která nejsou pro čtenáře CT nositeli relevantní informace, neboť slouží pouze pro přehled a upřesnění kontextu překládané problematiky. Překladatel taková akronymy nepřekládá. Níže uvedená tabulka uvádí přehled stabilizačních systémů, které používají jiní výrobci aut, včetně uvedení akronymů a jejich vysvětlení v angličtině.

Překlad akronymů není v tomto kontextu relevantní

AHS Active Handling System (Chevrolet)
DSC Dynamic Stability Control (BMW)
PSM Porsche Stability Management (Porsche)
VDC Vehicle Dynamics Control (Subaru)
VSC Vehicle Stability Control (Lexus) ¹⁹⁹

Na jiném místě VT se můžeme setkat s akronymem tak specifickým, že překladatel používá totožného znění i v CT. Jedná se o jedinečnou datovou sběrnici, která je v kruzích techniků – odborníků známá. O jedinečnosti této automobilní součástky svědčí i skutečnost, že se objevila v samotném VT ve formě akronyma, které nebylo na žádném jiném místě textu vysvětleno. Jak je uvedeno v AČOSMV, je tato součástka natolik specifická, že by bez ní nemohla probíhat diagnostika vozidla.

Jedinečný akronym – nepřekládá se

CAN databus ²⁰⁰	CAN-BUS ²⁰¹	CAN bus CAN data bus (obojí jako): datová sběrnice CAN ²⁰²
		CAN (Controller Area Network)

¹⁹⁹ EN, s. 5.

²⁰⁰ EN, s. 11.

²⁰¹ CZ, s. 11.

²⁰² VLK, cit. 83, s. 49.

		datová sběrnice místní sítě řízení sítě (propojení vzájemně komunikujících řídicích modulů datovou sběrnici integrovaného elektronického systému) ²⁰³
--	--	--

8.4 Syntaktická rovina textu

Základní nasměrování odborného stylu, které usiluje o co největší jasnost a jednoznačnost výpovědi, se odráží nejen ve slovní zásobě, ale i v jeho syntaxi. Ukážeme si, které typy vět a větné vazby jsou pro odborný styl typické a jak jsou při převodu do češtiny řešeny.

8.4.1 Užití trpného rodu

Charakteristickým rysem odborného překladu je výskyt velkého množství neosobních konstrukcí a pasiva. Potlačíme tak postoj a přítomnost autorovy osobnosti a soustředíme pozornost cílového čtenáře textu na informace a jevy v jejich prosté popisnosti. Vzhledem ke skutečnosti, že využití pasiva je běžné jak ve VT, tak v CT, přejímá někdy překladatel stejnou konstrukci, jakou nalezne ve VT, jak ilustruje následující příklad.

Využití pasiva ve VT i v CT

The control unit is part of the hydraulic unit which <u>is located</u> in the right side of the engine compartment. ²⁰⁴	Řídicí jednotka ABS/ABS s EDS a ASR/ESP je součástí hydraulické řídicí jednotky, která <u>je umístěna</u> v motorovém prostoru vpravo. ²⁰⁵
--	---

²⁰³ AČOSMV, s. 49.

²⁰⁴ EN, s. 13.

²⁰⁵ CZ, s. 13.

Anglické odborné texty velice často obsahují slovesa v pasivu, které bychom mohli charakterizovat jako „opěrná slovesa“, neboť nemají nosný lexikální význam. Překladaelé CT v češtině pak takováto slovesa vypouštějí a zaměřují se až na plnovýznamová slovesa, která tvoří součást pasivní konstrukce. Výsledný překlad je potom hutnější, kompaktnější, a protože neobsahuje slovesa s minimální výpovědní hodnotou navíc, jeví se cílovému čtenáři jako odbornější.

Příklad využití druhé slovesné složky pasivní konstrukce VT pro výsledný překlad do CT

The system <u>is designed to assist</u> the driver in dealing with difficult and unexpected situations... ²⁰⁶	<u>Úkolem tohoto systému je pomoci</u> řidiči v obtížných situacích... ²⁰⁷
--	---

Další příklad využití pasiva ve VJ poukazuje na jev, kdy angličtina využívá spojení *is designed* jako uvozovacího slovesa, které dokáže dále upotřebit jako základní člen pasivní konstrukce v dalších částech souvětí, aniž by toto spojení muselo být znova opakováno. Překladael CT opět volil vynechání slovesné konstrukce *is designed*, která nemá žádnou výpovědní hodnotu pro další část CT, a zaměřil se na slovesa, která mají v obou větách vysokou obsahovou hodnotu. Slovesná konstrukce *to help avoiding* si pak v češtině žádá i pokračování vedlejší větou se spojkou *aby*.

Příklad využití druhé slovesné složky pasivní konstrukce VT pro výsledný překlad do CT

It <u>is designed to compensate</u> for over-reactions and <u>to help avoiding</u> ... ²⁰⁸	<u>Má vyrovnávat</u> řidičovy přehnané reakce a <u>zabraňovat tomu</u> , aby se vůz dostal do nestabilního stavu. ²⁰⁹
---	--

Na posledních dvou jmenovaných příkladech si lze povšimnout, že angličtina využívá některá slovesa v pasivních konstrukcích častěji než ostatní.

²⁰⁶ EN, s. 2.

²⁰⁷ CZ, s. 2.

²⁰⁸ EN, s. 2.

²⁰⁹ CZ, s. 2.

Pasivum lze v češtině převádět i do takzvané formy reflexivního pasiva, ve kterém se daná slovesná struktura VT převede na pasivní spojení se zvratným zájmenem *se*. Výsledný větný úsek pak čtenáři v CT nepřipomíná anglickou pasivní konstrukci a zní správně česky.

Překlad pasiva VT do CT pomocí reflexivní podoby pasiva se zvratným zájmenem „se“

Two different systems of ESP <u>are used</u> ... ²¹⁰	V rámci koncernu <u>se používají</u> ... ²¹¹
---	---

Další příklad vyzdvihuje správnou volbu lexikálního slovesa v CJ. Překladatel nepřebíral z VT pasivní konstrukci s ustálenou předložkou, ale zvolil sloveso, které má vyšší lexikální výpovědní hodnotu v CJ.

Příklad převodu pasivní konstrukce s ustálenou předložkovou vazbou ve VT na sloveso s vyšší výpovědní hodnotou

The electronic stability programme <u>is based on</u> tried-and-tested wheel slip control system. ²¹²	Elektronický stabilizační program <u>vychází</u> z osvědčených regulačních systémů prokluzu kol. ²¹³
--	---

8.4.2 Problematika vzájemného postavení tématu a rématu

Překladatel se v následujících příkladech nedržel striktně VT a pozice tématu a rématu, ale na základě svého úsudku volil jinou pozici tématu a rématu v rámci věty. Myslíme si, že uvedené příklady demonstrují správné vyhodnocení postavení známé a nové informace pro cílového čtenáře.

Změna tématu a rématu v porovnání VT s CT

The driver's first duty is, and continues to be, to adopt a responsible style of	Zodpovědný způsob jízdy, který odpovídá stavu vozovky a poměrům
--	---

²¹⁰ EN, s. 4.

²¹¹ CZ, s. 4.

²¹² EN, s. 6.

²¹³ CZ, s. 6.

driving which matches road conditions and the traffic situation. ²¹⁴	silničního provozu, zůstává i nadále pro řidiče úkolem číslo jedna. ²¹⁵
Two different systems of ESP are used within the Group. ²¹⁶	V rámci koncernu se používají dva různé systémy ESP. ²¹⁷
It prevents the vehicle from skidding by specifically controlling the brakes and the engine management system... ²¹⁸	Cíleným zásahem do procesu brzdění a řízení motoru zabraňuje tomu, aby se vozidlo dostalo do smyku... ²¹⁹
Other manufacturers use the following abbreviations for their systems. ²²⁰	Jiní výrobci používají pro tentýž systém jiná označení. ²²¹
The following faults are detected. ²²²	Vlastní diagnostikou lze rozeznat následující závady. ²²³
The wheel speed sensors are connected over cables directly to the control unit. ²²⁴	Jednotlivé snímače jsou s řídicí jednotkou ABS/ABS s EDS a ASR/ESP J104 spojeny pomocí vodičů přímo. ²²⁵

8.4.3 Větné prefabrikáty

Ve VJ existuje několik vazeb, které se hojně používají v odborných textech, a to pouze s obměnou přídavného jména nebo slovesné participiální konstrukce. Příkladem takového větného prefabrikátu je vazba *IT IS + ADJ + THAT*. První část konstrukce je přeložena v CT stejným způsobem, a sice vazbou *je potřeba*, druhá část prefabrikátu je pak do CT převedena vedlejší větou s *aby*.

²¹⁴ EN, s. 2.

²¹⁵ CZ, s. 2.

²¹⁶ EN, s. 4.

²¹⁷ CZ, s. 4.

²¹⁸ EN, s. 5.

²¹⁹ CZ, s. 5.

²²⁰ EN, s. 5.

²²¹ CZ, s. 5.

²²² EN, s. 13.

²²³ CZ, s. 13.

²²⁴ EN, s. 22.

²²⁵ CZ, s. 22.

Příklad převodu větného prefabrikátu – IT IS + ADJ + THAT – do CT

<u>It is important that</u> an adequate pre-pressure exists... ²²⁶	Aby byl výkon čerpadla (zejména za nízkých teplot) dostatečný, je potřeba... ²²⁷
---	---

Dalším prefabrikátem, který se v textu objevuje velmi často, je anglické vazba *IT IS + ADJ + TO + INF*. Na uvedených příkladech je zřejmé, že angličtina v rámci jednoho textu velmi často využívá stejných adjektiv, jinými slovy využívá opakování stejných prefabrikovaných konstrukcí. V češtině není obvyklé překládat takového vazby stejnou konstrukcí, dbá se na celkový smysl věty v CT s ohledem na čtenáře.

Příklad převodu větného prefabrikátu – IT IS + ADJ + TO + INF – do CT

If both or even only ony sensor fails, it <u>is not longer possible to determine</u> the actual driving state... ²²⁸	Dojde-li k výpadku jednoho nebo obou snímačů, <u>není možno zjišťovat</u> okamžitý stav vozidla... ²²⁹
<u>It is now possible to compare</u> the capacitance C... ²³⁰	Na elektrodách se pak <u>snímají</u> kapacity obou kondenzátorů... ²³¹

Ve VT se velice často objevuje spojení *in order to + INF*. Do CT pak je tato vazba převedena buď vedlejší větou účelovou s *aby* nebo volnou parafrází, ve které se tato konstrukce vypustí, protože je češtině cizí.

Příklad převodu větného prefabrikátu – in order to + INF – překlad do CJ pomocí vedlejší věty

<u>In order to prevent</u> a vehicle from skidding... ²³²	<u>Aby se vozidlo nedostalo</u> do smyku... ²³³
... <u>in order to improve</u> the delivery of the pump... ²³⁴	... <u>aby</u> na straně sání čerpadla <u>byl k dispozici</u> dostatečný předtlak... ²³⁵

²²⁶ EN, s. 4.

²²⁷ CZ, s. 4.

²²⁸ EN, s. 15.

²²⁹ CZ, s. 15.

²³⁰ EN, s. 16.

²³¹ CZ, s. 16.

²³² EN, s. 4.

²³³ CZ, s. 4.

Příklad převodu větného prefabrikátu – in order to + INF – volný překlad s vypuštěním doslovného znění konstrukce

<p><u>In order to achieve</u> this, additional sensors and actuators are required over and above the already familiar control system.²³⁶</p>	<p>Toto umožňují přídavné snímače a akční členy ke stávajícímu systému.²³⁷</p>
<p>This information is analysed by the control unit <u>in order to calculate</u> the specified steering direction and a specified handling of the vehicle.²³⁸</p>	<p>Z obou informací vypočítává zmiňovaná řídicí jednotka požadovaný směr řízení a požadované jízdní chování vozidla.²³⁹</p>

8.4.4 Věty a souvětí

Ve VT jsou na některých místech věty, které se překladateli povedlo sloučit do jednoho kompaktního souvětí. Překladatel použil toto sjednocení v níže uvedeném příkladu patrně z důvodu výskytu větné konstrukce: *This is equal*. Uvedené spojení nabádá ke sloučení dvou vět obsahujících číselné údaje, které jsou si rovny.

Sloučení dvou vět VT do jednoho souvětí CT

<p>After the ignition is switched on, the sensor is then initialised once the steering wheel is turned by 4.5°. This is equal to a rotational movement of the circumference of the steering wheel by about 1.5 cm.²⁴⁰</p>	<p>Snímač je inicializován zapnutím zapalování a pootočením volantů o 4,5°, což představuje dráhu na obvodu volantu o délce asi 1,5 cm.²⁴¹</p>
--	---

²³⁴ EN, s. 4.

²³⁵ CZ, s. 4.

²³⁶ EN, s. 6.

²³⁷ CZ, s. 6.

²³⁸ EN, s. 12.

²³⁹ CZ, s. 12.

²⁴⁰ EN, s. 14.

²⁴¹ CZ, s. 14.

Opačnou tendencí k výše uvedenému jevu je rozložení informací z jednoho souvětí ve VT do dvou vět v CT. Překladatel volí tento způsob vyčlenění do dvou vět z důvodu zdůraznění informace.

Rozložení souvětí VT do více vět v CT

<p>The combined sensor is linked by 6 cables directly to the control unit J104 and by two cables to the steering angle sensor G85.²⁴²</p>	<p>Kombinovaný snímač je s řídicí jednotkou J104 spojen přímo pomocí šesti vedení. Pomocí dvou vedení je spojen se snímačem úhlu natočení volantu G85.²⁴³</p>
<p>An active sensor in which measuring element and amplifier are also integrated, is inserted into each wheel bearing housing.²⁴⁴</p>	<p>V každé hlavě ložiska čepu kola je umístěn aktivní snímač otáček. Jeho součástí jsou mimo jiné měřicí prvek a zesilovač.²⁴⁵</p>

Jednou z nejčastěji používaných větných závislostí ve VT je podmínkový vztah vět, který se dá do CT přeložit buď stejnou větnou závislostí, nebo prostou nominalizací podmínkové věty.

Podmínková věta jak ve VT tak v CT

<p><u>If we fire a canon ball horizontally, for example on the Northern hemisphere of the Earth, it appears to deflect from its straight course in the eyes of the viewer, who is rotating together the Earth.</u>²⁴⁶</p>	<p><u>Jestliže by byla na severním pólu vypálena v horizontálním směru dělová koule, tak by se pozorovateli stojícímu na Zemi zdálo, že se koule od přímého směru odchyluje.</u>²⁴⁷</p>
<p><u>If a rotational acceleration now acts on this construction, the oscillating mass, because of its inertia, behaves in the</u></p>	<p><u>Jestliže na tento systém začne působit rotační rychlost, bude se tělísko chovat podobně, jako zmíněná dělová koule.</u>²⁴⁹</p>

²⁴² EN, s. 15.

²⁴³ CZ, s. 15.

²⁴⁴ EN, s. 22.

²⁴⁵ CZ, s. 22.

²⁴⁶ EN, s. 15.

²⁴⁷ CZ, s. 15.

same way as the canon ball described before. ²⁴⁸	
<u>If proper operation of the valves is not assured</u> , the entire ESP system is switched off. ²⁵⁰	<u>Jestliže není možno zajistit správnou činnost ventilů</u> , je celý systém ESP odpojen. ²⁵¹

Převod podmínkové věty z VT na nominální vazbu v CT

<u>If a fault has occurred</u> and the warning lights are operated, a fault is always stored in the fault memory. ²⁵²	<u>Výskyt závady</u> a rozsvícení kontrolky se uloží do paměti závad. ²⁵³
--	--

8.5 Analýza textové roviny

U příručky, kterou jsme analyzovali, se její autoři snažili pro své koncové příjemce textu co nejvíce zpřehlednit z důvodu rychlého dohledání potřebných informací. V následující kapitole si ukážeme, jakými způsoby se překladateli podařilo zachovat strukturu a grafiku textu, a jakých k tomu použil prostředků.

8.5.1 Členění textu na odstavce

Odstavec bývá většinou tvořen dvěma a více větami, které spolu logicky souvisejí - z analyzovaného textu ale vyplývá, že autor odborného textu tohoto typu považuje i jedno kompaktní souvětí za dostatečně tematicky nosné, aby jej použil ve funkci odstavce. Překladatel pak toto řešení přebírá i pro českou verzi. Jako příklad mohu uvést následující odstavec.

---

²⁴⁹ CZ, s. 17.

²⁴⁸ EN, s. 17.

²⁵⁰ EN, s. 20.

²⁵¹ CZ, s. 20.

²⁵² EN, s. 25.

²⁵³ CZ, s. 25.

Příklad odstavce tvořeného jedním souvětím

The control unit is part of the hydraulic unit which is located in the right side of the engine compartment. ²⁵⁴	Řídicí jednotka ABS/ABS s EDS a ASR/ESP je součástí hydraulické řídicí jednotky, která je umístěna v motorovém prostoru vpravo. ²⁵⁵
---	--

Zároveň lze říci, že autor textu chtěl uvedené souvětí zdůraznit, když ho vyčlenil do samostatného odstavce. Navíc by se už uvedené souvětí tematicky neslučovalo s dalším odstavcem, který ve VT nese název *Function*²⁵⁶, v CT *Funkce*.²⁵⁷

Na jiném místě VT si autor vystačil i s větou jednoduchou. Odstavcem je myšlena pouze jedna věta.

Příklad odstavce tvořeného jedinou větou jednoduchou

Let us take a look only at one brake circuit and only one wheel within the circuit. ²⁵⁸	Pro vysvětlení činnosti uvažujme jen jedno kolo v jednom brzdovém okruhu. ²⁵⁹
--	--

Rozdrobení odstavců na jednotlivé věty může na českého čtenáře, který je zvyklý na delší odstavce skládající se ze dvou a více vět nebo souvětí, působit rušivě.

V analyzovaném textu je zachované formátování, a tedy i zásady psaní odstavců, podle anglické tradice. Toto dodržení formy na základě VT svědčí o přibližování se českého odborného textu anglickým normám. Možným vysvětlením stírání rozdílů mezi anglickou a českou normou je požadavek zadavatele překladu na zachování formátu a rázu vzhledu celého překládaného textu.

---

²⁵⁴ EN, s. 13.

²⁵⁵ CZ, s. 13.

²⁵⁶ EN, s. 13.

²⁵⁷ CZ, s. 13.

²⁵⁸ EN, s. 21.

²⁵⁹ CZ, s. 21.

8.5.2 Horizontální členění textu

Toto základní členění na začátek, střední a závěrečnou část, bylo dodrženo i v analyzovaném textu. CT se dělí na začátek, tedy na první stranu, která poukazuje na téma textu „in medias res“ a to tak, že vysvětluje význam akronymu ESP. Samotné pokračování první strany, které následuje, působí oproti obsahově hutné informaci v úvodní větě velmi uvolněným dojmem. Úvod do samotného systému ESP už počítá s odborníky alespoň částečně znalými dané problematiky.

Střední část, tedy jinými slovy vlastní stať, je členěna do větších kapitol, které na sebe logicky navazují a které se dále vnitřně člení na menší podkapitoly. Jako příklad poslouží struktura strany 14.

Příklad horizontálního členění textu – hierarchizace nadpisů

ESP Design and Operation	Konstrukce a funkce ESP
Steering angle sensor G85	Snímač úhlu natočení volantu G85
Task Effect in the event of failure Electric circuit	Úkol Následek výpadku Schéma zapojení
Note ²⁶⁰	Upozornění ²⁶¹

Analyzovaný text neobsahuje závěr v pravém slova smyslu, ale „končí prostým vyčerpáním tématu.“²⁶² Přece jen však lze říci, že zde jakési oficiální zakončení textu nalezneme, pokud se zaměříme na název poslední kapitoly textu. Tato konečná kapitola slouží ke shrnutí získaných znalostí v podobě vědomostního textu.

Nadpis závěrečné kapitoly

Test Your Knowledge ²⁶³	Proveďte si své vědomosti ²⁶⁴
------------------------------------	--

²⁶⁰ EN, s. 14.

²⁶¹ CZ, s. 14.

²⁶² SVĚTLÁ, 1995. s. 74.

²⁶³ EN, s. 26.

²⁶⁴ CZ, s. 26.

Celkový dojem ucelenosti analyzovaného textu tvoří spolu s výše jmenovaným členěním na začátek, úvod, střední a závěrečnou část, i obsah, který je připojen za začátek. Jakožto jedna z velmi přehledných součástí textu slouží obsah odborným pracovníkům k rychlé orientaci v celém textu a k nalezení odkazu na stranu s požadovanou informací v relativně krátkém čase.

8.5.3 Vertikální členění textu

V analyzovaném textu se vyskytují prvky, které spadají do vertikálního členění textu. Jedná se o příklady a ilustrace. Ve VT i CT je velké množství příkladů, neboť jejich výskyt přispívá k explicitnosti textu.

Prvky vertikálního členění textu

such as ²⁶⁵	např. ²⁶⁶
such as ²⁶⁷	jako např. ²⁶⁸

Vzhledem k vysoké technické specifikaci překladu se překladatel striktně držel výchozího anglického textu a přejal veškeré ilustrace a schémata přesně tak, jak byly prezentovány v anglické verzi VT. CT shodně využívá stanovených modifikací VT pro použití ilustrací a schémat a jejich provázanost s textem.

Příklad popisu ilustrace

BOSCH System Version 5.7 ²⁶⁹	System BOSCH verze 5.7 ²⁷⁰
---	---------------------------------------

Na straně 4 je k označení ilustrace výše uvedené tabulky připojen vysvětlující text. Dalo by se říci, že ilustrace i odpovídající odstavec byly vyčleněny z textu a graficky ohraničeny pro větší zdůraznění důležitosti problematiky.

²⁶⁵ EN, s. 2.

²⁶⁶ CZ, s. 2.

²⁶⁷ EN, s. 6.

²⁶⁸ CZ, s. 6.

²⁶⁹ EN, s. 4.

²⁷⁰ CZ, s. 4.

Podobný příklad lze najít i na straně 6 a 7. Těmito dvěma stranám dominuje obrázek automobilu, ze kterého vycházejí zvětšeniny jednotlivých součástek s vlastními popisky. Obrázek automobilu v tomto případě slouží čtenáři k lepší globální orientaci o poloze jednotlivých součástek v rámci vozu.

Název kapitoly *Function Plan*²⁷¹ ve VT a jeho překlad do CT jako *Funkční schéma*²⁷², lze považovat za název celého vyobrazeného schématu na stranách 10 a 11. V samotném schematickém znázornění celého systému ESP jsou uvedeny pouze zkratky sestávající někdy z písmene, jindy z písmene a čísla, jejichž význam je plnohodnotně vysvětlen v legendě. Obměnou tohoto řešení je příklad schématu na straně 12, *Control loop*²⁷³ (*Regulační okruh*²⁷⁴), kde je jednotlivým heslům a popiskům přiřazeno vždy jedno číslo v rámci celého vyobrazení.

Příkladem odkazování na obrázek v rámci textu může být strana 16. Zde je v jednom odstavci vysvětleno působení fyzikálních veličin, a tento jev je následně uveden jako název ilustrace C1 = C2²⁷⁵.

Souhrnně lze říci, že v textu je využit poměrně vysoký počet schémat a ilustrací, které jsou vyobrazeny v bezprostřední blízkosti souvisejícího textu, aby tak ještě více umocnily správné pochopení relevantních pasáží textu.

8.5.4 Grafická úprava textu

S ohledem na grafické zvýraznění textu, bylo ve VT i CT nejvíce použito větší písmo u názvů jednotlivých kapitol, menší písmo dále pro názvy podkapitol. Jako příklad poslouží strana 20. Legendy ke schématům, jsou na mnohých místech textu psány menším typem písma než vlastní hlavní text.

---

²⁷¹ EN, s. 10.

²⁷² CZ, s. 10.

²⁷³ EN, s. 12.

²⁷⁴ CZ, s. 12.

²⁷⁵ EN, s. 16.

ESP Design and Operation	Konstrukce a funkce ESP
The hydraulic unit N55	Hydraulická jednotka N55
Task Effect in the event of failure Self-Diagnosis	Úloha Následek výpadku Vlastní diagnostika
Note ²⁷⁶	Upozornění ²⁷⁷

V analyzovaném textu bylo z mnoha typů písem použito pouze písmo tučné, a to například na straně 6 v sekci *Note*²⁷⁸ (*Upozornění*²⁷⁹). Tento typ tučného písma poté přechází do celého nosného odstavce VT i CT. Tučné písmo bylo například dále využito na straně 5, kde jsou jednotlivé tučně psané akronymy vysvětleny označením počátečních písmen daného akronymu.

EBC Engine Braking Control ²⁸⁰	MSR Motor-Schleppmoment-Regelung ²⁸¹
---	---

Z hlediska grafického členění by měly být obě příručky, tzn. jak anglická verze VT, tak česká verze CT, stejné. Ne na všech místech ale překladatel tuto úpravu dodržel. Například na straně 9 nebyl v CT dodržen tučný typ písma u sekce *Další signály*²⁸². Naopak na straně 16 byla oproti grafické verzi VT přidána tučným písmem psaná podkapitol *Konstrukce*²⁸³, která explicitně popisuje obsah následujícího odstavce.

---

²⁷⁶ EN, s. 20.

²⁷⁷ CZ, s. 20.

²⁷⁸ EN, s. 6.

²⁷⁹ CZ, s. 6.

²⁸⁰ EN, s. 5.

²⁸¹ CZ, s. 5.

²⁸² CZ, s. 9.

²⁸³ CZ, s. 16.

8.6 Pragmatická rovina překladu

Na úrovni pragmatiky se překladatel snaží přiblížit konečnou formu překladu co nejvíce potřebám a znalostem, které předpokládá u příjemce CT. Na základě své odborné znalosti dokáže překladatel posoudit, kde je vhodné v CT informaci dovysvětlit a kdy si může dovolit nepotřebnou informaci vypustit. Překladatel navíc přizpůsobuje překlad charakteru CJ.

8.6.1 Explicitnost a implicitnost překladu

Na následujících případech lze vyzorovat, že překladatel použil explikativní překladatelská řešení, aby si byl jist, že příjemce CT bude naprosto srozuměn s informací, která je mu prezentována, a tudíž tak nedojde k nesprávnému pochopení textu. Přidávání informací do CT v rámci větší srozumitelnosti pro příjemce má v uvedených případech charakter dovysvětlení překládané informace, která se ve VJ vyskytuje, ale v CJ by nebyla v pouhém doslovném překladu jednoznačná.

Přidání informace do CJ pro větší srozumitelnost

The <u>pressure</u> is built up... ²⁸⁴	Potřebné zvýšení <u>tlaku brzdové kapaliny</u> zajišťuje... ²⁸⁵
Additional signals: Engine management <u>Gearbox management</u> ²⁸⁶	Další signály: od řídicí jednotky motoru od <u>řídicí jednotky automatické převodovky</u> ²⁸⁷
This system prevents the driven wheels from locking as a result of the braking power of the engine if the accelerator	Zabraňuje zablokování kol při brzdění motorem, je-li náhle uvolněn pedál akcelerace, nebo po <u>zařazení nižšího</u>

²⁸⁴ EN, s. 4

²⁸⁵ CZ, s. 4

²⁸⁶ EN, s. 8

²⁸⁷ CZ, s. 8

pedal is released suddenly or if the car is braked with a <u>gear engaged</u> . ²⁸⁸	<u>rychlostního stupně</u> . ²⁸⁹
If the design and basic principle of ESP system is always identical, the individual components do, however, differ. <u>For this reason</u> , always ensure you use Genuine Replacement Parts. ²⁹⁰	I když jsou systémy ESP (co do principu konstrukce) v zásadě stejné, přece jen se v jednotlivých dílech odlišují. <u>Proto si před objednáváním originálních náhradních dílů</u> dobře všimněte výrobce vašeho systému. ²⁹¹

Na dalším příkladu si můžeme povšimnout, že překladatel přidal informaci o umístění součástky v rámci vozidla. Pomůže tak příjemci CT k rychlejší orientaci jak v textu, tak ve Funkčním schématu, které se vztahuje k legendě tabulky.

Přidání informace do CT jako pomoc pro pochopení obrázku

Brake pressure sensor -1- ²⁹²	snímač tlaku brzdové kapaliny -1- , <u>na hlavním brzdovém válci</u> ²⁹³
--	---

Podobně překladatel přidal informaci týkající se obsahu celého odstavce, aby tak příjemci CT umožnil rychlejší vyhledání případné informace podle nadpisu odstavce.

Přidání informace do nadpisu

Wheel speed sensors If at least one wheel speed sensor is faulty, the ABS warning light as well as the TCS/ESP warning light are switched on and the relevant systems	<u>Výpadek snímače otáček</u> V případě, že vypadne jeden nebo více snímačů otáček, rozsvítí se kontrolka ABS i kontrolka ASR/ESP a příslušné systémy přestanou fungovat. Funkce
---	--

²⁸⁸ EN, s. 5.

²⁸⁹ CZ, s. 5.

²⁹⁰ EN, s. 6.

²⁹¹ CZ, s. 6.

²⁹² EN, s. 10.

²⁹³ CZ, s. 10.

are switched off. The EBD function is maintained. ²⁹⁴	EBV zůstane zachována. ²⁹⁵
--	---------------------------------------

Na dalších příkladech je patrné, že překladatel může přidat novou informaci buď jako vsuvku, která má charakter uvedení konkrétního příkladu z praxe, nebo překladatel uvádí informaci, na kterou příručku se může příjemce CT obrátit a požadovanou informaci si tak dohledat.

Přidání informace do CT – výčet příkladů, odkaz na jiný textový materiál

It reduces the risk of the driven wheels from slipping when accelerating by adapting the engine torque and by braking the driven wheel which is tending to slip. ²⁹⁶	Zabraňuje protáčení poháněných kol při zrychlování, <u>např. na ledu nebo štěrk</u> , zásahem do procesu brzdění a řízení motoru. ²⁹⁷
After carrying out alignment work on the chassis and repair and installation operations on the steering, it is then necessary to carry out a zero compensation. ²⁹⁸	Po nastavovacích pracích na podvozku a montážních pracích na řízení je nutno provést <u>podle příslušné dílenské příručky</u> nastavení nulové polohy. ²⁹⁹

Vypouštění informace není u překladů odborných textů tak častý jev a překladatel si jej může dovolit pouze na jednoznačných místech, kde si redundantní informaci čtenář domyslí z kontextu. V níže uvedeném případě se jedná o automobilky sídlící v Německu, jak je ostatně patrné i z navazující informace v následujícím odstavci, který začíná slovy „Other manufacturers“³⁰⁰, tedy v CJ Jiní výrobci.³⁰¹

²⁹⁴ EN, s. 24.

²⁹⁵ CZ, s. 24.

²⁹⁶ EN, s. 5.

²⁹⁷ CZ, s. 5.

²⁹⁸ EN, s. 14.

²⁹⁹ CZ, s. 14.

³⁰⁰ EN, s. 5.

³⁰¹ CZ, s. 5.

Electronic Stability Programme It prevents the vehicle from skidding by specifically controlling the brakes and the engine management system (<u>term used by Audi, VW, Ford, Mercedes</u>). ³⁰²	Elektronisches Stabilitäts-Programm (elektronický stabilizační program) Cíleným zásahem do procesu brzdění a řízení motoru zabraňuje tomu, aby se vozidlo dostalo do smyku. (Audi, VW, Ford, Mercedes). ³⁰³
---	---

8.6.2 Interference mezi VT a CT

Anglosaská a česká tradice vyjadřování v odborném stylu mají svá specifika. Všeobecně lze říci, že anglosaská tradice více bere v potaz konečného příjemce textu, snaží se s ním navázat kontakt. Používá osobní zájmeno *we* a sloveso v činném rodě. Čeština naproti tomu využívá spíše neosobních vazeb v trpném rodě bez uvedení autora textu a bez vazby na cílového čtenáře.

Vlivem vzájemné interference mezi VT a CT může docházet k přebírání osobní vazby i v českém překladu, jako je uvedeno na následujících příkladech.

VT – činný rod versus CT – činný rod

What <u>we wish to present</u> to you... ³⁰⁴	V této učební pomůcce Vás <u>chceme seznámit</u> ... ³⁰⁵
<u>We shall</u> also <u>make use of</u> a simplified presentation to explain it. ³⁰⁶	Také pro popis konstrukce a funkce tohoto snímače <u>použijeme</u> zjednodušeného zobrazení. ³⁰⁷

V analyzovaném VT se objevuje i vazba *let us + sloveso*. V prvním uvedeném příkladu CT je tato vazba přeložena činným rodem, tak jako tomu bylo ve VT. Druhý příklad již ilustruje vypuštění celé vazby, která v tomto

³⁰² EN, s. 5.

³⁰³ CZ, s. 5.

³⁰⁴ EN, s. 2.

³⁰⁵ CZ, s. 2.

³⁰⁶ EN, s. 17.

³⁰⁷ CZ, s. 17.

případě může překladateli připadat jako zbytečná vycpávka bez výpovědní hodnoty.

VT - let us + sloveso versus CT – 1. činný rod; 2. vynechání vazby

<p><u>Let us</u> first of all <u>obtain</u> a proper picture of these as achieved on the Škoda Fabia, before we delve deeper into the subject of ESP.³⁰⁸</p>	<p>Dříve než se tématu ESP budeme věnovat podrobněji, <u>podívejme se</u>, jak je realizován na voze ŠkodaFabia.³⁰⁹</p>
<p><u>Let us assume</u> that a mass which is capable of oscillating, is suspended in a carrier in a constant magnetic field between North pole and South pole.³¹⁰</p>	<p>V konstantním magnetickém poli (mezi severním a jižním pólem magnetu) je na rámu zavěšeno tělísko tak, aby mohlo vykonávat kmitavé pohyby.³¹¹</p>

Anglická verbální vazba v činném rodě ve VT může být z důvodů zhutnění věty v CT přeložena i nominálně, jako je tomu v dalším příkladě. Dosáhne se tak komprese CT. Tento jev nebývá v češtině obvyklý vzhledem ke skutečnosti, že čeština jako syntetický jazyk inklinuje spíše k verbalizaci.

verbální spojení ve VT versus nominalizace v CJ

<p><u>If you wish to know more regarding the basic information of the physical laws which apply in such a case, read up in...</u>³¹²</p>	<p><u>Vysvětlení základních fyzikálních principů</u>, které se vztahují k ESP, je uvedeno...³¹³</p>
---	--

V anglickém VT se na několika místech objevilo i použití imperativu. Všeobecně se dá říci, že pouze velmi sporadicky se překladatel nechá ovlivnit VT k převedení imperativu do CT taktéž rozkazovacím způsobem, jak lze vypožorovat z prvního příkladu. Zbylé tři příklady ilustrují volbu jiného

³⁰⁸ EN, s. 6.

³⁰⁹ CZ, s. 6.

³¹⁰ EZ, s. 17.

³¹¹ CZ, s. 17.

³¹² EN, s. 2.

³¹³ CZ, s. 2.

překladačského řešení typické pro český úzus, a sice vyjádření imperativu trpným rodem.

Použití Imperativu ve VJ i CJ

<u>Test Your Knowledge</u> ³¹⁴	<u>Prověřte si své vědomosti</u> ³¹⁵
---	---

Použití imperativu ve VJ versus trpného rodu v CJ

If you wish to know more regarding the basic information of the physical laws which apply in such a case, <u>read up in...</u> ³¹⁶	Vysvětlení základních fyzikálních <u>principů</u> , které se vztahují k ESP, <u>je uvedeno...</u> ³¹⁷
<u>Please refer</u> to the Workshop Manual for the detailed instructions. ³¹⁸	Podrobnější informace <u>jsou uvedeny</u> v příslušné dílenské příručce. ³¹⁹
<u>Please refer</u> to the Workshop Manual of the Škoda Fabia for the exact procedure. ³²⁰	Podrobný popis <u>je uveden</u> v příslušné dílenské příručce Škoda Fabia. ³²¹

Poslední dva zmíněné příklady ještě znázorňují jeden jazykový jev, který je typický pro odborné texty. Jedná se o opakování stejných struktur ve VJ, v našem případě se jedná o vazbu „Please refer“, která tak upozorňuje na výskyt informace v jiném textu. Vzhledem k českému úzu a neosobnosti odborného stylu je pro překladatele nemyslitelný překlad takového textového segmentu pomocí slova „prosím“, které se objevuje ve VJ. Správnou volbou je v tomto případě opět trpný rod, který je pro odborné texty v češtině typický.

³¹⁴ EN, s. 3.

³¹⁵ CZ, s. 3.

³¹⁶ EN, s. 2.

³¹⁷ CZ, s. 2.

³¹⁸ EN, s. 18.

³¹⁹ CZ, s. 18.

³²⁰ EN, s. 24.

³²¹ CZ, s. 24.

8.7 Analyzovaný CT z hlediska provedených korektur

Analyzovaný překlad obsahuje spoustu drobných chyb, které by při pozornějším přístupu překladatele za něj odhalil *spelling-checker*. Chyby tohoto typu by odstranila provedená základní jazyková korektura.

Příklady překlepů ve VT

we wish to present to you ³²²	<u>cheme</u> seznámit ³²³
steering column ³²⁴	hřídeli <u>volatnu</u> ³²⁵
security ³²⁶	<u>splehlivosti</u> ³²⁷
for operating the vehicle ³²⁸	pro chod <u>vodidla</u> ³²⁹

Stejný typ korektury by mohl zabránit níže uvedené gramatické chybě, kterou ale neodhalí *grammar-checker* vzhledem k tomu, že česká varianta bez „se“ v češtině není chybná, pokud je použita v jiném gramatickém kontextu. Tuto chybu může odhalit pouze člověk.

Gramatická chyba – chybí zvrtné zájmeno „se“ (na místě XX)

If the set value and actual value differ from each other, a control cycle is calculated. ³³⁰	Pokud se požadovaná (optimální) hodnota liší od skutečné, vypočítává <u>XX</u> regulační zásah. ³³¹
---	--

Na základě pročtení analyzovaného VT musím konstatovat, že u něj nebyla provedena nejdůležitější kontrola, a sice kontrola obsahové správnosti. Jak jinak si vysvětlit například dva stejné termíny na straně 3, když se v původním textu jedná o dvě různé součástky.

³²² EN, s. 2.

³²³ CZ, s. 2.

³²⁴ EN, s. 14.

³²⁵ CZ, s. 14.

³²⁶ EN, s. 17.

³²⁷ CZ, s. 17.

³²⁸ EN, s. 23.

³²⁹ CZ, s. 23.

³³⁰ EN, s. 12.

³³¹ CZ, s. 12.

Příklad věcně špatného překladu (patrně vzniklého přehlédnutím)

Design of <u>lateral acceleration</u> sensor G200 ³³²	Konstrukce snímače <u>příčného zrychlení</u> ³³³
Design of <u>yaw rate</u> sensor G202 ³³⁴	Konstrukce snímače <u>příčného zrychlení</u> ³³⁵

Překladaři by se nemělo při překladu do CT stát, že vynechá důležité informace, které se v našem případě týkají označení součástky.

Vynechání věcné informace v CT

The hydraulic unit N55 ³³⁶	Hydraulická jednotka ³³⁷
---------------------------------------	-------------------------------------

Odborná korektura se zaměřuje i odhalení nesystematického dodržování volených překladových ekvivalentů. Následující tabulka zobrazuje nedodržení zvolené varianty překladu slova v CT. Překladař by si měl zvolit jednu variantu slova v CT, a tuto dodržovat v celém textu.

Příklad nesystematičnosti ve volbě ekvivalentů v rámci celého CT

Task ³³⁸	Úkol ³³⁹
Task ³⁴⁰	Úkol ³⁴¹
Task ³⁴²	Úloha ³⁴³
Task ³⁴⁴	Úloha ³⁴⁵

³³² EN, s. 3.

³³³ CZ, s. 3.

³³⁴ EN, s. 3.

³³⁵ CZ, s. 3.

³³⁶ EN, s. 3.

³³⁷ CZ, s. 3.

³³⁸ EN, s. 14.

³³⁹ CZ, s. 14.

³⁴⁰ EN, s. 15.

³⁴¹ CZ, s. 15.

³⁴² EN, s. 18.

³⁴³ CZ, s. 18.

³⁴⁴ EN, s. 20.

³⁴⁵ CZ, s. 20.

Analyzovaný překlad neprošel patrně žádnou předtiskovou kontrolou, neboť v opačném případě by se v textu nevyskytovala chybně rozdělená slova na konci řádků, jak ilustrují uvedené příklady.

Chybné formátování textu – rozdělená slova na konci řádků

difficult ³⁴⁶	ob- <u>tíž-</u> ných ³⁴⁷
... is a brief explanation of the system acronyms and the function of the individual systems. ³⁴⁸	... je uveden stručný přehled a význam zkratk užívaných v oblasti jízdní <u>dyna-</u> <u>349</u>
circumference of the steering wheel ³⁵⁰	<u>po-</u> otočením volantu ³⁵¹
brake pressure ³⁵²	brzdové <u>ka-</u> paliny. ³⁵³

Největší hrubou chybou v celém CT je nedokončení tabulky na straně 25, která je jedním z nejdůležitějších přehledů celé školící příručky.

Pokud se ve VT objeví pravopisná chyba, je třeba ji na základě kontextu oboru odhalit a správně převést do CT tak, jak je to ve znázorněném příkladě.

Chyba ve VT – CT obsahuje správný překlad

accelerator <u>peal</u> ³⁵⁴	pedál akcelera ³⁵⁵
--	-------------------------------

³⁴⁶ EN, s. 2.

³⁴⁷ CZ, s. 2.

³⁴⁸ EN, s. 5.

³⁴⁹ CZ, s. 5.

³⁵⁰ EN, s. 14.

³⁵¹ CZ, s. 14.

³⁵² EN, s. 19.

³⁵³ CZ, s. 19.

³⁵⁴ EN, s. 5.

³⁵⁵ CZ, s. 5.

Souhrnně lze říci, že pokud je překlad určený k publikaci, provádí se více korektur než při překladu informativním, který je určen ne tak náročnému okruhu čtenářů. Nemělo by to ale znamenat, že překladatel u typu informativních textů bude korektury opomíjet. Provádění korektur by mělo být běžnou součástí překladatelské rutiny. Výslednou odevzdávanou konečnou verzí překladatele by měl být vždy překlad až po provedení korektur.

8.7.1 Korektury prováděné překladatelským oddělením Škoda auto

Z důvodů konzultace nejasností kolem analyzovaného textu jsem oslovila paní Jiřinu Vysokou, koordinátorku Útvaru cizojazyčných služeb Škoda auto a. s. v Mladé Boleslavi. Ačkoliv mnou analyzovaný text neprošel tímto oddělením, považuji za důležité zmínit informace o činnosti tohoto oddělení.

Překladatelské oddělení v Mladé Boleslavi existovalo již před rokem 1989. Tradičně se zde překládá do nebo z angličtiny, francouzštiny, němčiny, španělštiny a ruštiny. V současnosti v rámci útvaru pracuje šest zaměstnanců, kteří jsou zároveň jak překladateli, tak tlumočníky. Z těchto šesti překladatelů mají dva všeobecné středoškolské vzdělání, dva vysokoškolské vzdělání technického směru a dva vysokoškolské vzdělání lingvistického směru.

Všichni nově příchozí interní překladatelé zmíněného oddělení prochází dvoutýdenním nástupním školením, kdy se postupně seznamují se všemi odděleními ve firmě. Toto školení se netýká jejich odbornosti, je seznámením s pokyny a směrnicemi Škoda auto a. s. Další školení pak dle potřeby organizuje samotný Útvar cizojazyčných služeb.

Z kapacitních důvodů využívá Škoda auto a. s. služeb i stálých externích tlumočnicků a překladatelů. Pracovníci útvaru při své práci využívají vícejazyčný terminologický glosář a také překladatelský software TRADOS.

Co se týče variant anglického jazyka, je upřednostňována britská varianta před americkou, a to jak po stránce lexikální, tak po stránce pravopisné. Překlady jsou vždy vytvářeny s ohledem na příjemce textu. Ve většině případů jsou pro Škoda auto a. s. prováděny korektury rodilými mluvčími, a to zvláště u textů oficiálních, určených ke zveřejnění nebo tisku. Tyto služby zajišťuje buď smluvní agentura, nebo např. cizojazyčný importér, který si překlad objednal.

Námi analyzovaný text pojednává o systému, který firmě Škoda auto a. s. dodává firma BOSCH, z čehož plyne, že za konečnou kvalitu VT i CT je zodpovědná jazyková agentura objednaná firmou BOSCH.

8.8 Celkové hodnocení analyzovaného překladu

Při hodnocení práce překladatele odborného textu se nesmíme nechat unést jednostranností, při které bychom se zaměřili na jediné kritérium, jako například na správnost použitých termínů. K tématu musíme přistoupit komplexněji: „Odborný překlad umožňuje odbornou komunikaci, nejedná se tedy o pouhé přiřazení jednotlivých izolovaných termínů, komunikuje se ve větách, které samozřejmě nestojí též izolovaně, nýbrž jsou součástí souvislého textu.“³⁵⁶

Využila jsem proto své známosti a při posuzování adekvátnosti překladu se obrátila na člověka, který přímo s tímto textem pracuje. Pan Ing. Milan Cikryt je učitelem na Vyšší odborné škole automobilní v Zábřehu na Moravě a kromě výuky na této škole provádí také certifikovaná školení pro pracovníky značkových servisů. Na jednom ze školení využívá právě námi analyzovaný překlad. Díky názoru odborníka, který je zprostředkovatelem odborné komunikace, můžeme do hodnocení zakomponovat cenný pohled – stanovisko příjemce textu. Vzhledem k tomu, že je příručka hojně využívána při školeních a pro samostudium, můžeme říci, že prvotní požadavek Ptáčnickové „umožnění odborné komunikace“ je u tohoto překladu splněn.

Stejně tak je v dostatečné míře splněno i další kritérium: „Jedná se především o srozumitelnost textu pro příjemce, jak v jazyce výchozím, tak cílovém.“³⁵⁷ Na úrovni lexikální je podle mnou osloveného školitele celá řada drobných závad, které ale jen ve velmi malé míře omezují porozumění textu. Jinak můžeme nám neznámého překladatele pochválit za výběr vhodných slovních spojení a užití specifických termínů v přiměřených kolokacích. Můžeme se domnívat, že je překladatel vcelku obširně seznámen s konstrukcí osobních automobilů.

---

³⁵⁶ PTÁČNÍKOVÁ, 2006. s. 20.

³⁵⁷ PTÁČNÍKOVÁ, 2006. s. 20.

Nejednotnost v dodržení užívaných termínů připisují spolu s osloveným učitelem ze Zábřehu na Moravě nedůslednosti překladatele a chybějící závěrečné korektuře. Takto tedy můžeme přesnost překladu závěrem ohodnotit jako vyhovující – při překladu nedošlo k téměř žádným významovým posunům.

Ve své stati Ptáčnicková zdůrazňuje, že „příjemce sdělení by měl prostřednictvím překladu obdržet obsah sdělení jazyka výchozího, a to v jazyce cílovém, tzn. v jazyce, kterému rozumí a v kultuře, která je mu vlastní.“³⁵⁸ Styl této analyzované příručky odpovídá stylistické normě pro český odborný naučný styl, a proto naplňuje očekávání příjemců textu – pracovníků značkového servisu. Přestože text slouží výhradně ke komunikaci mezi technickými odborníky, měl by splňovat i požadavky českého úzu na vnější formu stavby českého odborného textu.

Největší vadou překladu je absence korektur. Jak jinak si vysvětlit skutečnost, že narážíme na zbytečné překlapy a chybné dělení slov. Jedinou opravdu zásadní obsahovou chybou je nedokončení překladu tabulky v závěru příručky CT.

Souhrnně lze říci, že je text po obsahové stránce jako takové velmi zdařilý. Překladatel prokázal své pragmatické znalosti oboru, které většinou začínající překladatelé získávají až postupnou zkušeností a praxí. Pokud bude příště překladatel přistupovat k textu s větší pečlivostí, nepodcení konečnou úpravu textu a důsledně dodrží pravidlo opětovné kontroly svého překladu před finálním odevzdáním, dovolím si tvrdit, že se bude jednat o velice kvalitní text.

---

³⁵⁸ PTÁČNÍKOVÁ, 2006. s. 20.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat odborný text z oblasti automobilního průmyslu, který se týká bezpečnostního systému ESP. Tímto odborným zaměřením je diplomová práce ojedinělá a kromě analýzy překladatelských řešení, jejich vysvětlení a případných návrhů vhodnějších ekvivalentních náhrad nebo postupů, jak jich docílit, poukazuje na specifika terminologie v oblasti automobilního průmyslu. Česká terminologie je silně ovlivněna německou tradicí názvosloví (např. akronymů). Tato skutečnost vyplývá z historických souvislostí a z většinového postavení koncernu Volkswagen na našem trhu s automobily, stejně tak jako z téměř monopolního postavení firmy BOSCH v dodávání systémů a také diagnostiky automobilů.

Pro potřeby větší přehlednosti naší analýzy vycházející ze srovnání anglického VT a českého CT jsme sestavili tabulky, které názorně představují zvolená překladatelská řešení. Vybrané příklady jsou demonstrativní a představují reprezentativní vzorek jednotlivých jazykových jevů. Všechny tabulky jsme vyhodnotili a opatřili slovním komentářem. Při této práci jsme využívali na našem trhu jedinečných slovníků s automobilní tematikou z VUT v Brně.

Z analýzy vyplývá, že překladatel po stránce pragmatických, terminologických a mezioborových znalostí vyhotovil velice kvalitní překlad. Nenechal se ovlivnit VJ do té míry, že by i za cenu dodržení obsahové správnosti vytvořil text, který by nesl znaky anglických struktur a obrátů. Text je naopak přirozený a respektuje pravidla tvorby českých vět a souvětí. Jako kladný rys CT hodnotíme skutečnost, že v pasážích textu, u kterých si byl překladatel jistý, že by mohla být pro čtenáře nejasná, byla přidána explicitní řešení. Dále si překladatel dobře poradil s překladem pro angličtinu typických víceslovných terminologických pojmenování, které jsou mnohdy obtížné.

Překladatel s citem přebírá internacionalismy, které na čtenáře nepůsobí rušivě, na druhou stranu pokud existuje vhodný český ekvivalent, tak jej upřednostní. Problémy překladateli nepůsobila ani takzvaná faux amis – slova jejichž podoba svádí k výběru nevhodných lexikálních řešení.

Za nejpřínosnější aspekty práce překladatele považujeme vytvoření funkčních ekvivalentů pro součástky, které nemají v CJ žádný ekvivalent. Protože tyto součástky nemají z hlediska celého systému pro čtenáře textu klíčový význam, rozhodl se překladatel vytvořit vlastní označení s využitím korespondujícího nákresu. Dále můžeme říci, že překladatel velmi vhodně volil překladové protějšky v CJ, a to na základě kontextualizace interdisciplinárních slov.

Naopak z analýzy vyplývá, že slabinou překladatele je částečné nedodržení grafické úpravy textu. Vážným nedostatkem zkoumaného CT je zjevná absence korektur. Nebyla provedena ani základní jazyková korektura, která by odhalila několik překlepů, stejně tak CT neprošel kontrolou obsahové správnosti a celosti překládaného textu – část tabulky, která je pro cílového čtenáře velmi důležitá, chybí. Vzhledem ke skutečnosti, že se v CT rovněž objevuje značné množství špatně dělených slov, můžeme konstatovat, že předtisková kontrola taktéž nebyla provedena.

Praktické využití této práce vidíme v tom, že může být pomocníkem pro zájemce, kteří by se v budoucnu chtěli věnovat překládání odborných textů z tohoto odvětví průmyslu. Poukazujeme na specifika automobilního oboru, upozorňujeme na chyby, kterých se může překladatel dopustit, znázorňujeme a komentujeme postupy při překládání odborných termínů.

PŘÍLOHA 1

VT – anglická verze

PŘÍLOHA 2

CT – česká verze

RESUMÉ

The topic of this diploma thesis is “*Translation of technical texts from English into Czech – the analysis of a technical text from the field of automotive industry*”. The main focus of this thesis is put on translation analysis of documentation for employees of the service department Škoda auto. This technical documentation was originally created in English and its task is to introduce construction, function and repair of the ESP (electronic stability system) to repairmen.

The main object of the analysis is to evaluate various translation solutions with respect to all language levels of the text. This thesis introduces theoretic pieces of knowledge from the field of translatology and it uses them in a practical application in various appropriate tables with examples of translation solutions. There are commentaries to all given examples.

The theoretical part of the thesis gradually mentions all levels of language that will be covered in the analysis. First of all, the stylistic level is mentioned as it represents the highest level of all levels. We deal with a classification of function styles in general at first, then we look at the “scientific” style in detail to state basic features of this style. Apart from opinions of Czech stylists, we also mention a different point of view on “technical translation” which is represented by Byrne.

Another language plan which should be examined is the lexical level. The main emphasis in this chapter is put on terms. From the translation point of view a translator has to be well informed about appropriate methods on translation of terminology. We also notice the danger of “faux amis” and problems with translation of terms which consist of more than three words. We also think about a question to which extent internationalisms should be preferred to terms from existing terms in domestic vocabulary. A special chapter is devoted to acronyms.

Another theoretical presentation of information concerns syntax and various set expressions that are usually used in technical translation. It also deals with the position of theme and rheme in the sentence and passive voice. Our theoretical pieces of information continue to the text level and its division of text into paragraphs as well as we are interested in horizontal and vertical

segmentation of the text. The importance of textual continuity which is given by cohesion and coherence was also mentioned together with the graphical layout of the text.

The pragmatic aspect is introduced in chapter 5. The pragmatic level takes into consideration cultural and historical background of both the writer of the source text and the reader of the target text. We deal with balance between explicitness and implicitness of the text which the translator chooses according to background knowledge he assumes the readers of the target text have. A great deal of interest is put on the topic of the personality of a translator of technical texts and on a way of his professional studies.

Nowadays the theory of skopos is quite topical in technical translating. This method deals with the purpose of the text, the target audience and the translator's approach when having these pieces of information.

The last but not least chapter gives a short list of proofreading methods as these are necessary for a good quality of a translation. We mention several types of proofreading methods that are usually done according to the requirements of the initiator of the text.

BIBLIOGRAFIE

- BEČKA, Josef. *Česká stylistika*. Praha : Academia, 1992.
- BYRNE, Jody. *Technical Translation : Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht : Springer, 2006.
- ČECHOVÁ, Marie aj. *Současná česká stylistika*. Praha : ISV nakladatelství, 2003.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá aj. *Jak napsat odborný text*. Praha : LEDA, 1999.
- FRONEK, Josef. *Velký anglicko-český slovník*. 1. vyd. Praha : LEDA, 2006.
- HANN, Michael. *A basis for scientific and engineering translation : German-English-German*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Co., 2004.
- HOLUBOVÁ, Václava. K pojetí determinologizace. In ŽEMLIČKA, M. (ed). *Termina 2000. Sborník příspěvků z II. konference 1996 a III. konference 2000*. 1. vyd. Praha : Galén, 2001, s. 157-159.
- HRDLIČKA, Milan. Odborný text a jeho translace. In GROMOVÁ, E. (ed.). *Antologie teorie odborného překladu (výběr prací českých a slovenských autorů)*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, s. 65-72.
- CHLOUPEK, Jan aj. *Stylistika češtiny*. Praha : Academia, 1997.
- JETTMAROVÁ, Zuzana. Volba strategie a rozhodování na základě teorie skoposu : komplexní kritéria překladatelské analýzy textu. In HRDLIČKA, M. (ed). *Devětkrát o překladu*. 1. vyd. Praha : JTP – Jednota tlumočnicků a překladatelů, 1995, s. 25-31.
- KNITTLOVÁ, Dagmar aj. *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010.
- NEWMARK, Peter. *A Textbook of Translation*. New York : Prentice Hall International, 1988.
- NORD, Christiane. *Text Analysis in Translation : Theory, Methodology and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Amsterdam : Rodopi, 2005.
- NORD, Christiane. *Translating as Purposeful Activity*. Cornwall : T. J. International, 1997.
- PEPRNÍK, Jaroslav. *English Lexicology*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2006.

PTÁČNÍKOVÁ, Vlastimila. Ekvivalence v odborném překladu. In HRALA, M. (ed.). *Český překlad II (1945 – 2004)*. 1. vyd. Praha : FF UK, 2005, s. 330-342.

TÁRNYIKOVÁ, Jarmila. *From Text to Texture*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2002.

VLK, František. *Anglicko-český odborný slovník motorových vozidel*. 1. vyd. Brno : nakladatelství a vydavatelství vlk, 2001.

VLK, František. *Německo-český odborný slovník motorových vozidel*. 1. vyd. Brno : nakladatelství a vydavatelství vlk, 2001.

ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I : odborný překlad*. Olomouc : Univerzita Palackého, 1995.

SYNOPSIS

This thesis focuses on the translation of technical texts from English into Czech and it specializes in analyzing a text from the field of automotive industry. It deals with stylistics first - it defines the basic characteristic features of the technical style from the stylistic point of view. On the lexical level it introduces terms and use of acronyms. The syntactic level is represented by an analysis of passive voice, position of theme and rheme in the sentence. Another linguistic level, text level, refers to compactness within paragraphs and higher segments, it deals with horizontal and vertical segmentation of the text and a graphical layout. Pragmatic aspect focuses on using appropriate vocabulary in the analyzed text; interference and translator's knowledge of the field of translation are mentioned as well. The final proofreading of the translation is also introduced. There is a practical analysis of individual translation solutions as well as the assessment of the analyzed translation with its pros and cons.

ANOTACE

Tato práce se zabývá překládáním odborných textů z angličtiny do češtiny, přičemž se zaměřuje na texty z oblasti automobilního průmyslu. Nejprve se zabývá problematikou stylistiky – ze stylistického hlediska definuje základní charakteristické rysy odborného stylu. Na rovině lexikální nás seznamuje s odbornými termíny a použitím akronymů. Rovina syntaktická je zastoupena analýzou pasiva, postavení tématu a rématu ve větě. Další jazykový plán, rovina textová, poukazuje na nadvětnou soudržnost v rámci odstavců a vyšších celků, dále pak na horizontální a vertikální členění textu a grafické úpravy. Pragmatický aspekt bere v potaz především výběr vhodného lexika v analyzovaném textu, zmíněna je i problematika interference a překladatelovy znalosti oboru. Stejně tak není opomenuta konečná úprava překladu a problematika korektur. V praktické části je uvedena analýza jednotlivých překladatelských řešení a hodnocení analyzovaného textu s jeho klady i zápory.